

LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för psykologi
Psykologprogrammet

Att kunna sin sak

En tvärsnittsstudie om hur personer som arbetar med våld i nära relationer ser på sin kunskap och kompetens i ämnet

Jaqueline Milic & Izabella Winstedt

Psykologexamensuppsats, 2023

Handledare: Mats Dahl
Examinator: Erwin Apitzsch

Abstract

Intimate partner violence (IPV) is a global issue which occurs in all contexts. In order to help victims and perpetrators of IPV it is essential that professionals, such as social workers, psychologists and nurses, have sufficient knowledge and competence regarding the issue. The current study aimed to examine professionals' view of their knowledge and competence regarding IPV based on the factors: type of violence (physical/psychological), roles (victim/perpetrator) and gender (men/women). An internet survey was distributed to professionals who treat, evaluate or support individuals who could be victims or perpetrators of IPV. 137 professionals participated in this study. The analysis was conducted on professionals as a combined group and was extended by a comparative analysis based on professional groups (social workers/psychologists/nurses). Results showed that the professional group social workers considered themselves to have the most knowledge and competence concerning IPV, both in general and regarding the specific factors type of violence, roles and gender. Almost all of the professionals requested more education regarding IPV. Furthermore, professionals considered themselves to have more knowledge and competence regarding physical violence than psychological violence. Also, professionals claimed they had got more education about, and possessed more knowledge and competence concerning victims of IPV than perpetrators. Knowledge and competence were rated higher regarding female victims than male victims, and higher regarding male perpetrators than female perpetrators. Further research should continue to examine professionals' knowledge and competence regarding all aspects of IPV in order to improve treatment and support. This is also essential in order for professionals to feel secure in their professional practice.

Keywords: Intimate partner violence, professionals, type of violence, perpetrator, victim

Sammanfattning

Våld i nära relationer är ett globalt problem som förekommer i alla kontexter. För att kunna bemöta utsatta och förövare är det väsentligt att yrkesverksamma, så som socionomer, psykologer och sjuksköterskor, har tillräckligt god kunskap och kompetens rörande ämnet. Den aktuella studien syftade till att undersöka yrkesverksammas syn på sin kunskap och kompetens rörande våld i nära relationer utifrån faktorerna: typ av våld (fysiskt/psykologiskt), roll (utsatt/förövare) och kön (män/kvinnor). En webbenkät distribuerades till yrkesverksamma som behandlar, utreder eller stödjer personer som kan ha varit utsatta för eller utsatt andra för våld i nära relationer. 137 yrkesverksamma deltog i studien. Analysen utfördes på yrkesverksamma som en kombinerad grupp och kompletterades med en jämförelseanalys baserad på yrkesgrupp (socionomer/psykologer/sjuksköterskor). Resultaten visade att yrkesgruppen socionomer ansåg sig ha mest kunskap och kompetens om våld i nära relationer; både generellt och gällande de specifika faktorerna våldstyp, roller och kön. Nästan samtliga av de yrkesverksamma önskade mer utbildning om våld i nära relationer. Vidare ansåg sig de yrkesverksamma ha mer kunskap och kompetens om fysiskt våld än psykologiskt våld. De yrkesverksamma uppgav även att de hade fått mer utbildning och hade mer kunskap och kompetens om utsatthet än förövarskap. Kunskapen och kompetensen skattades högre gällande kvinnlig utsatthet än manlig utsatthet och högre gällande manligt förövarskap än kvinnligt förövarskap. Framtida forskning bör fortsätta att undersöka yrkesverksammas kunskap och kompetens rörande samtliga aspekter av våld i nära relationer för att kunna förbättra behandling och bemötande. Detta är även väsentligt för att yrkesverksamma ska känna sig trygga i sitt yrkesutövande.

Nyckelord: Våld i nära relationer, yrkesverksamma, våldstyp, förövare, utsatta

Tack!

Vi skulle vilja tacka alla som medverkat och bidragit till vår studie. Vi vill rikta ett särskilt tack till vår handledare Mats Dahl och kursansvarig Margit Wångby Lundh som hjälpt oss genom arbetets gång. Vi vill tacka alla som möjliggjort studien genom att delta och administrera enkäten ute i sina verksamheter, er hjälp har varit extremt betydelsefull! Vi vill även tacka våra vänner och familjer som funnits där som stöd under psykologprogrammet. Slutligen skulle vi vilja passa på att tacka alla personer som dagligen arbetar med dessa oerhört viktiga frågor och bidrar till att stötta människor att förändra sina liv till det bättre. Ert arbete och engagemang är ovärderligt!

Innehållsförteckning

Att kunna sin sak: en tvärsnittsstudie om yrkesverksammas syn på sin kunskap och kompetens rörande våld i nära relationer.....	1
Fysiskt och psykologiskt våld i nära relationer	1
Definitioner	2
Prevalens	3
Konsekvenser	4
Benägenhet att anmäla och lämna en våldsam relation	4
Könsskillnader	5
Prevalens	5
Utsatthet och förövarskap	6
Anmälningsbenägenhet	8
Svårigheter i kommunikation av våld i nära relationer	8
Utbildning i och arbete med våld i nära relationer	9
Forskningssammanfattning.....	12
Syfte.....	12
Metod.....	13
Deltagare.....	13
Variabler/Instrument.....	13
Demografiska frågor	13
Frågor om kunskap om våld i nära relationer och dess olika former.....	14
Frågor om kunskap om utsatthet och förövarskap utifrån kön	14
Frågor om praktiskt arbete med våld i nära relationer	14
Frågor om utbildning om våld i nära relationer	15
Design och procedur	17
Dataanalys.....	17
Etiska överväganden	19
Resultat.....	20
Frågeställning 1 – Skiljer sig den självskattade kunskapen och kompetensen åt utifrån yrkesgrupp och utbildning?	20
Skiljer sig den självskattade kunskapen och kompetensen åt utifrån yrkesgrupp?.....	20
Skiljer sig utbildningen de yrkesverksamma har fått mellan yrkesgrupperna?	20
Finns det en korrelation mellan självskattad kunskap/kompetens om våld i nära relationer och utbildning?.....	21

Kunskapsluckor.....	22
Frågeställning 2 - Anser sig yrkesverksamma ha mer kunskap och kompetens rörande fysiskt våld än psykologiskt våld?.....	22
Svårigheter att arbeta med olika typer av våld.....	23
Frågeställning 3 - Anser sig yrkesverksamma ha mer kunskap och kompetens om utsatthet än förövarskap?	24
Generellt om utsatthet och förövarskap	24
Anser sig yrkesverksamma ha mer kunskap och kompetens om kvinnlig utsatthet än manlig utsatthet?	26
Anser sig yrkesverksamma ha mer kunskap och kompetens om manligt förövarskap än kvinnligt förövarskap?	27
Övriga resultat - Praktiskt arbete med våld i nära relationer	28
Standardiserade riktlinjer	29
Mörkertal.....	30
Diskussion	30
Kunskap och kompetens om våld i nära relationer utifrån yrkesgrupp och utbildning	30
Kunskap och kompetens om olika våldstyper	32
Kunskap och kompetens om utsatthet och förövarskap	34
Övriga resultat - Praktiskt arbete med våld i nära relationer	36
Metoddiskussion	38
Etikdiskussion	40
Styrkor och svagheter.....	41
Framtida forskning.....	43
Slutsatser	44
Referenser.....	46
Bilaga 1.....	53
Bilaga 2.....	65
Bilaga 3.....	66
Bilaga 4.....	67

Att kunna sin sak: en tvärsnittsstudie om yrkesverksammas syn på sin kunskap och kompetens rörande våld i nära relationer

Våld i nära relationer är ett omfattande, globalt problem som förekommer i alla kontexter oberoende av socioekonomisk, religiös och kulturell tillhörighet (World Health Organization [WHO], 2012). För att fall där våld i nära relationer förekommer ska hanteras så bra som möjligt krävs god utbildning, kunskap och kompetens hos de yrkesverksamma som arbetar med denna fråga. Detta är av stor vikt för att människor ska få ett bra bemötande och för att yrkesverksamma ska känna sig trygga i sin yrkesroll.

I Europarådets Istanbulkonvention berörs frågor om förebyggande åtgärder och bekämpning av våld i hemmet. Där regleras bland annat våldsutsattas rätt till stöd och riktlinjer för preventivt arbete med våldsutövare (Europarådet, 2011). I Sverige är både socialtjänsten, hälso- och sjukvården och polismyndigheten enligt lag skyldiga att arbeta för att upptäcka och på olika sätt erbjuda stöd till personer som varit utsatta för våld i nära relationer (HSLF-FS 2022:39; SFS 1984:387). I Socialstyrelsens (2016) *Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer* sammanfattas lagstiftningar och kunskap baserad på forskning och erfarenheter från relevanta verksamheter. Handboken fungerar som ett vägledande komplement till de övriga föreskrifterna och allmänna råden (Socialstyrelsen, 2016).

Yrkesverksamma inom flertalet olika samhällsinstanser möter och har som uppdrag att hjälpa både våldsutsatta och våldsutövare. För att kunna göra detta på ett bra sätt krävs att dessa personer känner sig trygga i sitt yrkesutövande. Med bakgrund av detta ämnar vi undersöka hur yrkesverksamma ser på sin kunskap och kompetens rörande våld i nära relationer. Med yrkesverksamma avses personer som inom ramen för sin yrkesroll behandlar, stödjer eller utreder (eller liknande) personer som kan ha varit utsatta eller utsatt andra för våld i nära relationer.

Fysiskt och psykologiskt våld i nära relationer

Våld är ett brett och mångtydigt begrepp som kan definieras på olika sätt i olika kontexter (Socialstyrelsen, 2022). En väletablerad definition av partnervåld är beteenden inom en intim relation som orsakar fysisk, sexuell eller psykologisk skada, vilket inkluderar fysiskt aggressiva handlingar, sexuellt tvång, psykologisk misshandel och kontrollerande beteenden (WHO, 2022a). I Sverige används ofta våld i nära relationer och partnervåld synonymt, men begreppet våld i nära relationer kan ibland även innefatta sådant som syskonrelationer och relationen mellan föräldrar och barn (Brottsförebyggande rådet [Brå], 2014; Nationellt Centrum för Kvinnofrid [NCK], 2023).

Vi kommer i denna studie att använda oss av termen våld i nära relationer och syftar då på nuvarande eller tidigare kärleksrelationer mellan två heterosexuella personer.

Definitioner

Socialstyrelsen (2022) gör en uppdelning i den svenska definitionen av våld i nära relationer där de särskiljer fysiskt, psykiskt/psykologiskt och sexuellt våld. De betonar dock att en våldshandling ofta innefattar våld av olika karaktär i kombination. Fysiskt våld kan innefatta sådant som örfilar, knytnävsslag, slag med tillhyggen, knivstick, sparkar och stryptag, medan psykiskt/psykologiskt våld bland annat innefattar nedsättande kommentarer, förlöjliganden, hot, tvång, isolering, kontroll och trakasserier (Socialstyrelsen, 2022). Olika våldshandlingar befinner sig alltså på ett kontinuum där allt från en knuff, som rent juridiskt inte klassas som en brottslig handling, till misshandel med dödlig utgång kan innefattas (Lundgren et al., 2001). I denna studie har vi valt att avgränsa oss till fysiskt och psykologiskt våld. Då begreppen psykologiskt våld och psykiskt våld används synonymt valdes begreppet psykologiskt våld för att vara konsekventa genom studien.

Johnson (2008) har gjort en annan uppdelning i syfte att förklara våld i nära relationer. Uppdelningen utgår från vad som motiverar våldshandlingen, det vill säga om den sker impulsivt/spontant eller styrs av ett begär att utöva makt över den utsatta. De typer av våld som han har identifierat är situationsbundet partnervåld (situational couple violence), intimterrorism (intimate terrorism), motståndsvåld (violent resistance) och ömsesidig våldsamt kontroll (mutual violent control). Situationsbundet partnervåld är våld som sker som en spontan reaktion på ett verbalt bråk och som sällan orsakar allvarliga fysiska skador. Denna typ av våld grundar sig inte i ett makt- eller kontrollbehov hos förövaren. Intimterrorism syftar på mer utstuderat och planerat våld från en partner som vill kontrollera den andra. Motståndsvåld är våld som sker som en reaktion mot en redan våldsamt partner. Den fjärde typen av våld, ömsesidig våldsamt kontroll, kan beskrivas som ömsesidig intimterrorism där båda parter utsätter varandra för mer utstuderat våld i syfte att kontrollera varandra. Denna våldstyp är mer sällsynt än de andra tre.

I brottsbalken finns i nuläget ingen samlad brottsrubricering som riktar in sig på psykologiskt våld specifikt. Nationellt centrum för kvinnofrid (2022) föreslår bland annat att grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning kan användas som brottsrubriceringar för att fånga upp vissa delar av den psykologiska våldsutsattheten (NCK, 2022). Grov fridskränkning innefattar upprepade kränkningar i form av olika vålds-, frids- eller sexualbrott, som riktas mot en närstående

eller tidigare närstående person. Här inkluderas både par- och släktrationer. Grov kvinnofridskränkning är en underkategori som syftar specifikt på brott som begås av en man mot en kvinna i en nuvarande eller tidigare parrelation. Fridskränkningens brotten kan alltså både vara av psykologisk, fysisk och sexuell karaktär. Då fridskränkningens brotten innefattar flera olika typer av brott påverkas statistiken för denna brottsrubricering av hur polisen och åklagarna väljer att kategorisera och rubricera brotten (Brå, 2022). Även Brå:s statistik om självupplevd utsatthet för hot och trakasserier kan användas för att estimeras utsattheten för vissa av de handlingar som kännetecknar psykologiskt våld i nära relationer (Brå, 2014; Brå, 2020). Skillnaden mellan dessa begrepp är att trakasserier syftar till att kränka, medan hot syftar till att skrämja (Diskrimineringsombudsmannen [DO], 2023; Nationalencyklopedin [NE], u.å. -c). På inrådan av Justitiedepartementet utreds i skrivande stund ett förslag gällande införandet av *Psykisk misshandel* som en ny brottsrubricering i brottsbalken. Brottet ska inkludera upprepade nedvärderande, kränkande eller kontrollerande handlingar i syfte att allvarligt skada en persons självkänsla. Det föreslås att lagändringen ska träda i kraft den 1 januari 2024 och straffföljden ska kunna uppgå till fyra år (Justitiedepartementet, 2022). Sammantaget kan våld ta sig olika uttryck och det är svårt att estimeras exakt hur utbrett det är. Ett sätt att försöka beräkna detta är att se till olika former av brottsstatistik och folkhälsundersökningar.

Prevalens

Brå rapporterar i sin statistik från 2021 att totalt 58 081 vuxna personer i Sverige blev utsatta för någon slags misshandel och i 63,5% av misshandelsbrotten var offer och förövare bekanta (Brå, 2021a). I Brå:s (2014) nationella kartläggning av brott i nära relationer uppgav 6,8% av befolkningen att de utsattes för brott i en nära relation under år 2012 och 21% att de utsatts för brott i nära relation någon gång under sin livstid. De vanligaste brottstyperna rapporterades vara systematiska kränkningar och försök att inskränka friheten (Brå, 2014). År 2021 skedde 19 fall av dödligt våld i en pågående eller tidigare parrelation, vilket motsvarade 17% av alla fall av dödligt våld samma år (Brå, 2021b). Det anmäldes även 172 brott om grov fridskränkning mot vuxna personer i parrelationer (Brå, 2021a). Brå:s senaste kartläggning av hot och trakasserier i nära relationer baseras på uppgifter från år 2012. Då rapporterade 1,3% av befolkningen att de hade utsatts för hot i nära relationer och 1,2% för trakasserier i nära relationer. I våldsamma relationer förekom ofta både psykologiskt och fysiskt våld. Det var vanligare att de som utsattes för fysiskt våld även utsattes för psykologiskt våld, än tvärtom (Brå, 2014).

Konsekvenser

Våld i nära relationer leder till allvarliga konsekvenser för individen och kan ge både fysiska och psykiska besvär. Fysisk påverkan kan bland annat innefatta frakturer, hjärnskakningar, blåmärken och tandskador. Negativ påverkan på den psykiska hälsan kan yttra sig i form av bland annat depression, posttraumatiskt stressyndrom, missbruk och självskada. Ihållande och varaktig stress kan även påverka immunförsvaret och öka risken för inflammationer, vilket kan förklara de korrelationer som påvisats mellan våldsutsatthet och sjukdomar som fibromyalgi, hjärt- och kärlsjukdomar, övervikt och cancer. Utsatthet för våld i nära relationer påverkar dessutom individen socialt då den utsatta ofta isoleras och förlorar sitt sociala nätverk. Förövare utövar inte sällan även ekonomisk makt över den utsatta genom att exempelvis kontrollera tillgångar eller ta lån i den utsattes namn (Sveriges Kommuner och Regioner [SKR], 2021b).

Våldet kostar också samhället mycket till följd av utgifter för vård och sjukskrivningar, samt insatser från socialtjänsten och rättsväsendet (SKR, 2021b). Socialstyrelsen genomförde år 2006 en kartläggning för att beräkna samhällets totala kostnader för våldet mot kvinnor i nära relationer. I rapporten poängterades att det fanns många svårigheter med dessa beräkningar, vilket gör resultatet till en uppskattning. Med det sagt uppskattades våld mot kvinnor i nära relationer kosta samhället mellan 2,7–3,3 miljarder kronor per år. Dessa kostnader delades upp på bland annat sjukvården, rättsväsendet, socialtjänsten, kvinno- och brottsofferjourer, stöd till behandling av män, centrala myndigheter, försäkringskassa, produktionsbortfall, sjukpenning, ekonomiskt bistånd och brottsskadeersättning. Socialstyrelsen konstaterade dock att det fanns kostnader som inte kunde beräknas, exempelvis för tandvård, läkemedel, smärta och lidande samt psykiatrisk vård (Socialstyrelsen, 2006).

Benägenhet att anmäla och lämna en våldsamt relation

År 2012 uppgav 7,9% av de som rapporterade att de hade utsatts för våld i nära relationer att de haft någon form av kontakt med polisen, men endast 3,9% uppgav att händelsen polisanmälades (Brå, 2014). Ett sätt att förklara svårigheten med att polisanmäla och ta sig ur en våldsamt relation är att förstå våldets normaliseringsprocess. Till följd av att allvarlighetsgraden på våldet ofta långsamt eskalerar och den våldsutsatta isoleras från omgivningen flyttas gränserna för vad som ses som normala handlingar och våldet blir gradvis en normal del av vardagen. Dessutom tenderar den utsatta att skuldbelägga sig själv, betrakta våldet som en småsak och minimera sin utsatthet, inte sällan som ett resultat av förövarens bagatellisering och manipulering. När detta sker

förlägger också förövaren skuld och skam på offret, vilket är en del av internaliseringen av våldet (Enander & Holmberg, 2011; SKR, 2021a). Av de personer som uppgav att de betraktade våldet de utsatts för som en småsak, och därför inte anmält, hade cirka 95% varit utsatta för psykologiskt våld och cirka 20% varit utsatta för fysiskt våld (Brå, 2014). Den ökade risken för dödligt våld vid uppbrott, växlandet mellan våld och kärlek, hot om att skada andra (exempelvis barn och djur) vid separation, samt ekonomisk utsatthet är andra faktorer som försvårar för personer att lämna våldsamma relationer (Brå, 2014; Enander & Holmberg, 2011; Lundgren et al., 2001; SKR, 2021a). En vilja att hålla sina angelägenheter privata och skydda förövaren har också uppgetts som orsaker till att personer inte polisanmäler sin våldsutsatthet (Davies et al., 2007; Felson et al., 2002). Trots detta rapporterade Brå (2014) att antalet polisanmälningar om våld i nära relationer har ökat under 2000-talet och de menade att det snarare är benägenheten att anmäla som har ökat än det faktiska våldet. De betonade dock att mörkertalet fortfarande är stort och hänvisade till flertalet studier (Brå, 2002; Brå, 2006; Brå, 2012; Walby & Myhill, 2001) som tyder på att det är mindre vanligt att anmäla våld när förövaren är en närstående än när gärningspersonen är okänd (Brå, 2014).

Könsskillnader

Prevalens

Globalt finns en könsskillnad när det kommer till utsatthet för våld i nära relationer där kvinnor är mest utsatta (WHO, 2012). Enligt den svenska nationella kartläggningen av brott i nära relationer (Brå, 2014) uppgav män och kvinnor att de utsattes för våld i nära relationer i ungefär lika stor utsträckning under år 2012 (män 6,7% jämfört med kvinnor 7,0%). När en uppdelning mellan fysiskt och psykologiskt våld gjordes var siffrorna fortsatt lika för könen. 2,0% av männen och 2,2% av kvinnorna uppgav att de hade utsatts för fysiskt våld, medan 6,2% av männen och 6,8% av kvinnorna rapporterade utsatthet för psykologiskt våld. Sett till livstidsprevalens var fördelningen inte lika jämn. Då uppgav cirka 17% av männen och 25 % av kvinnorna att de någon gång varit utsatta för våld i en nära relation. 8,1 % av männen och 15,0% av kvinnorna uppgav att de någon gång i sitt liv blivit utsatta för fysiskt våld i en nära relation, medan 14,5% av männen och 23,5% av kvinnorna uppgav att de någon gång i sitt liv blivit utsatta för psykologiskt våld (Brå, 2014). Siffrorna visade att det var vanligare att ha blivit utsatt för psykologiskt våld än fysiskt våld, oavsett kön. Punktprevalensen visade att män och kvinnor var utsatta för både fysiskt och psykologiskt våld i liknande utsträckning. Sett till livstidsprevalensen var det dock vanligare att bli utsatt som kvinna, oavsett våldstyp, vilket går i linje med WHO:s siffror (2012).

Enligt Brå (2020) var det 1% av männen och 14% av kvinnorna som uppgav att de hade utsatts för hot, respektive 8,5% av männen och 22% av kvinnorna som uppgav att de hade utsatts för trakasserier av en nuvarande eller tidigare partner under år 2019 (Brå, 2020). Av det totala antalet anmälda brott om grov fridskränkning i parrelationer under 2021 var det 87 brott (50,6%) med kvinnligt offer och 85 brott (49,4%) med manligt offer. Det anmäldes även 1 391 brott om grov kvinnofridskränkning samma år. Av de 58 081 personer som utsattes för misshandel år 2021 var 50,4% kvinnor och 49,6% män. 81% av kvinnorna och 45% av männen som utsattes för misshandel uppgav att de var bekanta med gärningspersonen. Det var därmed vanligare för kvinnor att bli utsatta för misshandel av en bekant person, jämfört med män (Brå, 2021a). I uppföljningsintervjuerna till nationella trygghetsundersökningen (Brå, 2020) rapporterades att i 29% av fallen där kvinnor utsatts för misshandel under 2019 var gärningspersonen en nuvarande eller före detta partner. Bland männen var andelen händelser där gärningspersonen var en nuvarande eller före detta partner så liten att den avrundades till 0% (Brå, 2020).

Under 2021 konstaterades även totalt 113 fall av dödligt våld (24 kvinnor och 89 män). 63% (15 fall) av det totala antalet fall av dödligt våld mot kvinnor, respektive 4,5% (4 fall) av det totala antalet fall av dödligt våld mot män under 2021 begicks av en nuvarande eller tidigare partner (Brå, 2021b). I Brå:s fördjupningsstudie om brottsutvecklingen i Sverige 2008–2011 (Brå, 2012) har bland annat utvecklingen av det dödliga våldet undersökts. Det uppmärksammades då att både män och kvinnor dödas av nuvarande och tidigare partners. Studien fann dock att i de fall där kvinnor dödat sina manliga partners var det vanligt att de tidigare blivit utsatta för våld av männen (Brå, 2012). När Brå (2007) undersökte utvecklingen av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer fann de att det var mycket vanligt att kvinnan, innan hon blev dödad, varit utsatt för hot och misshandel av mannen. Separation och svartsjuka uppgavs som de vanligaste motiven till det dödliga våldet (Brå, 2007). Sammantaget visar detta hur väsentligt det är att yrkesverksamma som möter våldsutsatta personer har god kunskap och kompetens rörande både fysiskt och psykologiskt våld för att kunna göra korrekta och säkra bedömningar.

Utsatthet och förövarskap

Personer som utsätts för våld i nära relationer är ofta utsatta för upprepat våld. Nästan hälften av alla som uppgav att de utsattes för psykologiskt våld under 2012 rapporterade att de hade utsatts flera gånger. Detta gällde 56% av de utsatta kvinnorna och 40% av de utsatta männen. Nästan var fjärde person som utsattes för fysiskt våld uppgav att de hade utsatts upprepade gånger.

Drygt 26% av de utsatta kvinnorna och 20% av de utsatta männen uppgav detta (Brå, 2014). Trots att könsfördelningen vad gäller utsatthet för våld i nära relationer är någorlunda jämn, verkar våldet se olika ut för kvinnor och män. Det våld som kvinnor utsätts för tenderar att vara grövre, resultera i fler fysiska och psykologiska skador, samt kräva fler stödjande insatser, till exempel i form av sjukvård. År 2012 angav 29,1% av kvinnorna och 2,4% av männen att de hade behövt söka vård till följd av sin våldsutsatthet (Brå, 2014).

Conroy et al. (2022) gjorde en systematisk litteraturöversikt där de utgick från Johnsons fyra våldstyper (intimterrorism, motståndsvåld, ömsesidig våldsamt kontroll, situationsbundet partnervåld). Forskarna bedömde att teorin var en välgrundad och valid förklaring av våld i nära relationer och menade att den kan användas för att närmare förstå könsskillnader i statistiken vid denna typ av våld. De fann att kvinnor i heterosexuella relationer oftare utsattes för intimterrorism och att kvinnor utsattes för allvarigare och mer frekvent våld än män, vilket överensstämmer med Brå:s statistik (Brå, 2014; Conroy et al., 2022). De fann vidare att män oftast utsattes för motståndsvåld och att kvinnor och män utsatte varandra för situationsvåld i någorlunda lika utsträckning (Conroy et al., 2022).

Män både misstänks och lagförs för majoriteten av alla våldsbrott i Sverige. Avseende brottskategorin *Brott mot person*, vilken innefattar kapitel 3–7 i brottsbalken, var nästan 80% av alla misstänkta och drygt 86% av alla lagförda personer år 2021 män (Brå, 2021c; Brå, 2021d). Detta skulle kunna bidra till att män oftare än kvinnor antas vara och uppfattas som förövare av samhället, trots att även kvinnligt förövarskap är förekommande. Detta stöds av tidigare fynd som visat att manliga förövare betraktas som farligare än kvinnliga och att mäns beteende är mer sannolikt att skattas som brottsligt (Allen & Bradley, 2018; Dennison & Thompson, 2011). Tidigare studier har även påvisat en tendens att se kvinnor som mer utsatta än män. Våldsamma situationer tenderar att skattas som allvarigare om offret är kvinna och mindre allvariga om förövaren är kvinna (Hammock et al., 2017; Sylaska & Walters, 2014). Enligt Russell et al. (2019) går detta i linje med rådande könsnormer, där män ses som fysiskt starkare än kvinnor och därmed mer förmögna att skydda sig själva mot våld från en partner.

Brå (2014) lyfte fram att olika studier får olika resultat beroende på infallsvinkel och vilka aspekter av våldet som studien fokuserar på. Studier som räknar antal utförda våldshandlingar tenderar att få resultat om en jämn könsfördelning avseende utsatthet (Straus et al., 1996). Studier som snarare fokuserar på konfliktsituationerna och kontexten runt våldshandlingarna tenderar att

visa att kvinnor utsätts i högre grad och att våld utfört av en kvinna ofta föregås av att mannen även varit våldsam mot henne (Dobash & Dobash, 2004; Swan & Snow, 2002). Detta belyser hur svårt det är att studera våld i nära relationer och att bedöma utsatthet och förövarskap i en våldsam situation.

Anmälningbenägenhet

Av de personer som uppgav att de utsattes för våld i nära relationer under 2012 var det 4,9% av kvinnorna och 2,9% av männen som hade gjort en polisanmälan. Cirka 41% av kvinnorna och 67% av männen uppgav att den vanligaste anledningen till att de inte hade polisanmält en händelse var att de ansett den vara en småsak. Det var ovanligt att män (0,2%) uppgav *att inte våga* som en anledning till att inte polisanmäla. Bland kvinnor var detta något vanligare (3,7%) (Brå, 2014). Synen på män som den typiska förövaren kan bidra till att män i mindre utsträckning accepteras som offer för våld i nära relationer, vilket i sin tur kan leda till att män inte anmäler sin våldsutsatthet (George, 1994). Tendensen att minimera sin utsatthet finns hos alla människor, oavsett kön, och enligt Brå (2014) är detta den vanligaste anledningen till att personer inte polisanmäler. Att kvinnor oftare polisanmäler sin utsatthet skulle potentiellt kunna förklaras av rådande könsnormer där män inte ses som lika utsatta (Arnocky & Vaillancourt, 2014; Brå, 2014). Dessutom har män visats vara mindre benägna än kvinnor att betrakta aggression som ett brott, vilket också kan bidra till att anmälningbenägenheten är lägre bland män (Dutton & Nicholls, 2005). Med detta som bakgrund är det av stor vikt att samhället även blir bättre på att fånga upp män som utsätts för våld i nära relationer.

Svårigheter i kommunikation av våld i nära relationer

Det har visat sig vara svårt att kommunicera våld i nära relationer och få andra att förstå allvarlighetsgraden i våldet, särskilt när det gäller psykologiskt våld. Det finns alltså en skillnad i hur den utsatta själv upplever våldet och hur andra uppfattar det (Hammock et al., 2015; Sylaska & Walters, 2014). Hur allvarlighetsgraden i våldet bedöms kan både påverkas av situationens särskilda omständigheter och personens tolkning av situationen (Sikström & Dahl, 2023). Vid fysiskt våld finns det en direkt koppling till smärta/lidande och skadorna är ofta explicita. De kan kommuniceras till och observeras av en tredje part och användas som bevis i en rättslig kontext (Hammock et al., 2017). Psykologiskt våld är däremot inte lika synligt, vilket gör det svårare att kommunicera till andra och det blir också svårt att avgöra när en handling faktiskt är brottslig. Jara et al. (2006) menar att det krävs att en icke-fysisk handling har kopplats ihop (betingats) med

emotionell smärta eller andra negativa konsekvenser för att den ska betraktas som våldsam. Psykologiskt våld kräver med andra ord en inlärningsprocess. Exempelvis kan en handling (en höjd röst) uppfattas som hotfull i en kontext, men icke-hotfull i en annan kontext (Jara et al., 2006). Risken med detta är att en person, exempelvis en yrkesverksam, som inte betingat en potentiellt psykologiskt våldsam handling med smärta/hot upplever den som mindre allvarlig. Oberoende bedömare kan då tendera att skatta det fysiska våldet som värre, möjligen för att det har tydligare och synligare konsekvenser för en tredje part (Sikström et al., 2021). Svårigheten i att kommunicera och bedöma psykologiskt våld är viktig att belysa eftersom tidigare forskning indikerat att psykologiskt våld både kan vara mer förekommande (Brå, 2014; NCK, 2014) och ha mer omfattande och varaktiga konsekvenser än det fysiska våldet (Dye, 2020; Strathearn et al., 2020).

Utbildning i och arbete med våld i nära relationer

År 2016 framförde regeringen en skrivelse om målen för den framtida jämställdhetspolitiken i Sverige, där våld i nära relationer berördes. De fastställde bland annat att samhället måste agera aktivt och systematiskt för att öka upptäckten av våldsutsatthet och våldsutövande. Här har socialtjänsten och hälso- och sjukvården en central roll utifrån att det finns ett samband mellan våld och ohälsa, vilket gör att många våldsutsatta söker kontakt med vården. De framhöll även att det finns möjligheter att upptäcka våldsutövare och förövareskap inom vården, men att denna ingång är mindre uppmärksammas. Hälso- och sjukvården är dessutom väsentlig för förebyggande av våld, vårdinsatser till utsatta och förövare, bevissäkring och insamlande av statistik. Regeringen framförde också att vidareutbildning för yrkesverksamma personer, lättillgänglig information om stöd och skydd, samt tydliga rutiner för att undersöka både våldsutsatthet och våldsutövande var insatser som behövde utvecklas. Det krävs därmed att personer som i sin yrkesroll möter våldsutsatta och våldsutövare har relevant kunskap om våld i nära relationer (Socialdepartementet, 2016).

Statens offentliga utredningar konstaterade i ett betänkande från 2015 att det saknades obligatoriska kurser om våld i nära relationer för flertalet professionsutbildningar. Det bedömdes som en allvarlig brist att personer som i sin yrkesroll möter våldsutsatta vuxna och barn inte har tillräcklig kunskap om ämnet (Socialdepartementet, 2015). Även Universitetskanslersämbetet framhöll att studenter måste få de kunskaper som behövs för att möta våldsutsatta personer i sina framtida yrkesroller och för att detta ska ske måste undervisningen om våld i nära relationer utvecklas (Universitetskanslersämbetet [UKÄ], 2015). Utifrån detta menade regeringen att det är

väsentligt att undervisning om våld i nära relationer inkluderas i utbildningar för yrken som kan komma att möta både våldsutsatta och våldsutövare. Studenterna ansågs behöva erhålla kunskap rörande hur våld kan förebyggas och upptäckas, samt kunskap om insatser för personer som utsätts för våld och för personer som utsätter andra för våld. Regeringen tryckte även på att kompetensutveckling och vidareutbildning för personal inom vårdande yrken också behöver utvecklas (Socialdepartementet, 2016).

År 2018–2019 infördes ett nytt examensmål i högskoleförordningen om våld i nära relationer. Detta berörde åtta professionsutbildningar: fysioterapeut-, jurist-, läkar-, psykolog-, sjuksköterske-, socionom-, tandhygienist- och tandläkarutbildningen (Jämställdhetsmyndigheten, 2022). Universiteten och högskolorna bestämmer själva det specifika innehållet i utbildningen men regeringen ansvarar för en examensbeskrivning med överordnade mål (Socialdepartementet, 2016). I en rapport från Göteborgs universitet, gjord på uppdrag av Jämställdhetsmyndigheten, utvärderades implementeringen av dessa examensmål vid 27 olika lärosäten. I rapporten framgick att 74% av institutionerna hade haft obligatoriska utbildningsinslag om våld i nära relationer även innan implementeringen genomfördes och att 16% hade haft icke-obligatoriska kurser i ämnet. Dock var det endast 46% av institutionerna som sedan tidigare hade haft faktiska lärandemål i ämnet. Vid vilken tid införandet av utbildning om våld i nära relationer skedde skilde sig markant mellan institutioner och varierade mellan 0–30 år tillbaka i tiden. Det fastställdes vidare att alla utbildningar, vid tiden för datainsamlingen, *inte* uppfyllde kravet om införande av examensmålet i utbildningen och därmed inte heller sin skyldighet enligt lag. Endast 42 av 69 institutioner uppgav att de examinerade samtliga lärandemål i ämnet. Enligt institutionernas uppskattning är det först mellan år 2020–2024 som studenter kommer att ta examen och uppfylla examensmålet till fullo (Carlsson, 2020).

Vidare framförde en del av rapportens deltagare kritik mot hur examensmålet är formulerat (Carlsson, 2020). I högskoleförordningen står följande: “För [...]examen ska studenten visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer” (SFS 1993:100, bilaga 2). Kritiken riktades specifikt mot begreppet *mäns våld mot kvinnor* som ansågs vara för exkluderande och förenklat. Dessa deltagare ställde sig mer positiva till benämningen *våld i nära relationer*. Utöver detta fastslog rapporten även ett generellt behov av vidare kunskapsutveckling inom samtliga professionsutbildningar. Det program som uppgav minst behov av kunskapsutveckling var socionomprogrammet. Utbildningen om våld i nära relationer visades vidare beröra olika typer av

relationer olika mycket. Det vanligast förekommande var utbildning om våld i heterosexuella relationer och våld mot barn i familjer. Det minst förekommande var utbildning om våld i HBTQ+-personers relationer, våld i ungas relationer, hedersrelaterat våld, könsstympning av flickor och tvångs- och barnäktenskap (Carlsson, 2020).

WHO presenterade i en publikation 2022 att det är av största vikt att hälso- och sjukvårdspersonal är väl tränade i att kunna identifiera, stödja och behandla, samt remittera vidare personer som är utsatta för våld i nära relationer. De har tagit fram riktlinjer för vad de anser att hälso- och sjukvårdspersonal ska få kunskap om under sin utbildning. Detta inkluderar hur professionella bör fråga om våld i nära relationer, vad som är bra bemötande, genomförande av bevissäkring, grundläggande juridisk kunskap av relevans för våldsoffer, vilket stöd som finns att erbjuda och vad som anses vara olämpliga attityder. Att studenter och framtida yrkesverksamma får relevant utbildning förbättrar attityder gentemot våldsutsatta och ökar deras kunskap och beredskap att arbeta med frågor som rör våld i nära relationer. Utbildning är också viktigt för att öka studenternas bekvämlighet i att undersöka och prata om våld i nära relationer med patienter (WHO, 2022b). I en studie av Lundberg och Bergmark (2021) undersöktes socialarbetares beredskap att möta våld i nära relationer i en svensk kontext. Studien fann att en stor del av svenska socialarbetare upplevde sig relativt dåligt rustade för arbete med våld i nära relationer. Studien visade även att utbildning i ämnet, hög självupplevd kompetens och specifika administrativa rutiner ökar tendensen att fråga om våldsutsatthet (Lundberg & Bergmark, 2021). I Socialstyrelsens *Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer* (2016) presenteras vidare information som är av relevans för och kan användas av yrkesverksamma. Handboken berör bland annat information om olika våldstyper, prevalens och mörkertal, upprepat våld och könsaspekter. Det presenteras även information om de skador och konsekvenser våldet orsakar, de förutsättningar som arbete med våld i nära relationer kräver och anledningar till varför det är svårt för offer att lämna och anmäla sin våldsutsatthet (Socialstyrelsen, 2016).

I Justitiedepartementets förordning om utbildning till polisman fastställs att polismyndigheten i samråd med säkerhetspolisen bestämmer vilka kurser som ingår i utbildningen (SFS 2014:1105). I den övergripande utbildningsplanen berörs inte området våld i nära relationer specifikt men det framgår att studenter ska förberedas på arbete med att “förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet och andra störningar av den allmänna ordningen eller säkerheten” (Polismyndigheten, 2022, s. 3). Vid genomgång av enskilda utbildnings- och kursplaner för

Sveriges olika polisprogram återfinns dessutom utbildningsinslag som berör våld i nära relationer vid samtliga lärosäten (Högskolan i Borås, 2022; Linnéuniversitetet, 2021; Malmö universitet, 2022; Södertörns högskola Stockholm, 2022; Umeå universitet, 2022).

Forsknings-sammanfattning

Sammantaget är forskningsfältet avseende våld i nära relationer något splittrat. Detta beror troligen på att det inte är enkelt att bedöma sådant som könsskillnader, allvarlighetsgrad, utsatthet och förövarskap. Det har också visat sig vara svårt att kommunicera våldsutsatthet till en tredje part, i synnerhet när det gäller psykologiskt våld. Vad som dock kan konstateras är att det våld som kvinnor utsätts för är dödligare och mer frekvent än det våld män utsätts för. Därför är det av stor vikt att resurser läggs på kvinnlig utsatthet. Samtidigt som detta är viktigt att betona finns det en risk att den manliga utsattheten glöms bort och inte tas på allvar. Det blir därför viktigt att yrkesverksamma är medvetna om både manlig och kvinnlig utsatthet. Det är också av betydelse att de har god kunskap om de olika dimensionerna av utsatthet och förövarskap, psykologiskt och fysiskt våld, samt hur dessa kan likna och skilja sig åt utifrån kön. Den forskning som undersöker yrkesverksammas syn på den egna kunskapen och kompetensen rörande våld i nära relationer i en svensk kontext är sedan tidigare begränsad och behöver därför utökas.

Syfte

Syftet med den aktuella studien var att undersöka hur yrkesverksamma ser på sin kunskap och kompetens rörande våld i nära relationer utifrån faktorerna typ av våld (fysiskt/psykologiskt), roll (utsatt/förövare) och kön (män/kvinnor). Den övergripande frågeställningen var "Hur ser yrkesverksamma på sin kunskap och kompetens rörande våld i nära relationer?". Detta undersöktes utifrån följande frågeställningar:

1. Skiljer sig den självskattade kunskapen och kompetensen åt utifrån yrkesgrupp och utbildning?
2. Anser sig yrkesverksamma ha mer kunskap och kompetens rörande fysiskt våld än psykologiskt våld?
3. Anser sig yrkesverksamma ha mer kunskap och kompetens om utsatthet än förövarskap, både generellt och utifrån kön?

Metod

Deltagare

Deltagarna i denna studie var personer över 18 år som inom ramen för sin yrkesroll behandlar, stödjer eller utreder (eller liknande) personer som kan ha varit utsatta för eller utsatt andra för våld i nära relationer. Vid rekrytering gjordes ett bekvämlighetsurval där deltagare inom primärvård, psykiatri, socialtjänst, polisväsende och flertalet stödjande verksamheter inkluderades. Rekrytering skedde via telefon, mejl, sociala medier och muntligen. Totalt besvarade 137 yrkesverksamma personer enkäten, vilket är långt fler än de minst 30 personer som vi eftersträvade. I den slutgiltiga dataanalysen ingick samtliga 137 yrkesverksamma personer, varav 132 var kvinnor (96,4%) och 5 var män (3,6%). I urvalet varierade deltagarnas åldrar mellan 24–80 år ($M=39,93$, $SD=11,05$). Urvalet bestod av 23 psykologer (16,8%), 24 socionomer (17,5%), 67 sjuksköterskor (48,9%), 7 poliser (5,1%), 3 skötare (2,2%), 3 behandlingsassistenter/behandlingspedagoger/socialpedagoger (2,2%), 7 stödpersoner (5,1%) och 3 personer med annan yrkesgrupp (2,2%). I gruppen stödpersoner ingick stödpersoner och samordnare från brottsofferjourer och andra kvinnojourer. I gruppen annan yrkesgrupp ingick en utredare inom polismyndigheten, en fysioterapeut och en stödpedagog. Antal år inom yrket varierade mellan 1–49 år ($M=10,33$, $SD=9,10$).

Variabler/Instrument

Studien baserades på en egenkonstruerad webbenkät, via tjänsten Qualtrics (se bilaga 1). I denna ställdes frågor om hur yrkesverksamma ser på sin kunskap och kompetens om våld i nära relationer utifrån aspekterna kön (man/kvinna), typ av våld (fysiskt/psykologiskt) och roll (utsatta/förövare). Enkäten bestod av 40 items som var uppdelade i fem block. Utöver detta fanns ett introduktionsblock som berörde information och samtycke, samt ett avslutande block för att godkänna att svaren skickades in. För specifika frågor och svarsalternativ, se bilaga 1.

Demografiska frågor

I enkäten fanns fyra demografiska frågor och dessa berörde kön, ålder, yrkesgrupp och år i yrket. För frågan om kön fanns alternativen; Man, kvinna, annat, vill ej uppge. För frågan om yrkesgrupp fanns de förutbestämda alternativen: Psykolog (inkl. PTP-psykolog), skötare, läkare, socionom (kurator, socialsekreterare m.fl.), polis, sjuksköterska, behandlingsassistent/behandlingspedagog/socialpedagog, samt annat, vänligen specificera. Deltagarna ombads även ange antalet år inom yrket, avrundat till hela år.

Frågor om kunskap om våld i nära relationer och dess olika former

Blocket bestod av tre frågor. Deltagarna ombads att ange i vilken utsträckning de kände sig trygga med den kunskap de har om våld i nära relationer. Sedan gjordes en uppdelning utifrån fysiskt och psykologiskt våld, där deltagarna fick skatta sin kunskap och kompetens utifrån aspekterna: prevalens, upprepat våld, olika typer av våldshandlingar, våldets varierande allvarlighetsgrad, motiv till våldet och konsekvenser av våldet. Dessa frågor skattades på en femgradig skala. Även alternativet Vet ej/vill inte uppge erbjöds.

Frågor om kunskap om utsatthet och förövarskap utifrån kön

Blocket bestod av fyra frågor. Deltagarna fick skatta sin kunskap och kompetens om manlig och kvinnlig utsatthet, samt manligt och kvinnligt förövarskap. Detta utifrån aspekterna: prevalens, upprepat våld, olika typer av våldshandlingar, våldets varierande allvarlighetsgrad, motiv till våldet och konsekvenser av våldet. Frågor skattades genom en femgradig skala där även alternativet Vet ej/vill inte uppge erbjöds.

Frågor om praktiskt arbete med våld i nära relationer

Blocket bestod av 21 frågor. Deltagarna fick ange i vilken utsträckning de aktivt undersöker/utredde våld i nära relationer utifrån utsatthet och förövarskap, samt fysiskt och psykologiskt våld. De tillfrågades även hur ofta de möter personer i sitt yrke kopplat till våld i nära relationer, uppdelat på utsatthet och förövarskap, fysiskt och psykologiskt våld, samt kön. Deltagarna svarade sedan på hur ofta de tror att fysiskt och psykologiskt våld förekommer i kombination, samt i vilken utsträckning det finns ett mörkertal rörande utsatthet och förövarskap utifrån kön. De fick dessutom ange hur säkra de känner sig på att göra en korrekt bedömning av våldets allvarlighetsgrad utifrån våldstyp och i vilken utsträckning de känner sig redo kunskapsmässigt att möta personer som blivit utsatta och utsatt andra för våld i nära relationer. Samtliga frågor besvarades på en femgradig skala där alternativet Vet ej/vill inte uppge erbjöds. Deltagarna fick även ange vilken våldstyp de upplever som svårast att arbeta med (med svarsalternativen Fysiskt våld, Psykologiskt våld, Vet ej/vill inte uppge) och varför (svar genom fritext), samt om deras verksamhet erbjuder riktlinjer för att arbeta med våld i nära relationer (med svarsalternativen Ja, Nej, Vet ej/vill inte uppge). Sedan fick de uppge i vilken utsträckning dessa riktlinjer anses hjälpsamma (utifrån en femgradig skala) och varför de upplever det så (svar genom fritext).

Frågor om utbildning om våld i nära relationer

Blocket bestod av 7 frågor. Deltagarna fick frågor om den utbildning de fått om ämnet våld i nära relationer, dels under sina eventuella studier, dels i yrkeslivet. Frågorna avsåg utbildning om kön, utsatthet och förövarskap. Deltagarna fick först ange om de studerat på universitet/högskola eller inte, där svarsalternativen Ja, Nej, och Vill inte uppge erbjöds. De fick sedan ange i vilken utsträckning utbildningen upplevts ha förberett dem för arbetet. Dessa frågor skattades på en femgradig skala. Även alternativet Vet ej/vill inte uppge erbjöds. De fick sedan uppge om de hade velat ha mer utbildning i ämnet (svarsalternativ: Ja, Nej, Vet ej/vill ej uppge) och vad de i så fall hade önskat mer av (svar genom fritext).

Tabell 1

Deskriptiv statistik för ihopsatta skalor som berör de yrkesverksammas syn på sin kunskap och kompetens rörande våld i nära relationer

Skalor	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Antal items</i>	<i>α</i>
Kunskap och kompetens (totalt)	132	3.35	0.75	37	0.97
Fysiskt våld	135	3.70	0.80	7	0.90
Psykologiskt våld	135	3.54	0.92	7	0.92
Utsatthet (totalt)	136	3.32	0.79	11	0.93
Utsatta män	137	2.65	0.97	5	0.93
Utsatta kvinnor	136	3.91	0.83	5	0.92
Förövarskap (totalt)	135	3.05	0.77	11	0.92
Förövare män	137	3.78	0.91	5	0.94
Förövare kvinnor	135	2.47	0.90	5	0.93
Utbildning (totalt)	111	1.86	0.72	6	0.87
Utbildning om utsatthet	115	2.02	1.01	2	0.84
Utbildning om förövarskap	114	1.51	0.82	2	0.89
Praktiskt arbete - förekomst (totalt)	98	2.68	0.78	8	0.85
Praktiskt arbete - förekomst (utsatta)	117	2.98	0.82	4	0.75
Praktiskt arbete - förekomst (förövare)	101	2.41	0.92	4	0.80
Praktisk arbete - undersöker/utreder (totalt)	135	3.13	1.10	4	0.88
Praktisk arbete - undersöker/utreder (utsatta)	137	3.56	1.15	2	0.94
Praktisk arbete - undersöker/utreder (förövare)	135	2.69	1.33	2	0.93
Mörkertal (utsatta)	129	4.11	1.00	2	0.77
Mörkertal (förövare)	127	3.74	1.05	2	0.70

Kommentar. *N*=antal valida svar. Antalet skiljer sig åt mellan skalorna då svar registrerade som vet ej/vill inte uppge togs bort. I tabellen illustreras medelvärden (*M*), standardavvikelsen (*SD*), antal items och Cronbach's alpha (*α*) för varje skala. Skalan Kunskap och kompetens (totalt) utgörs av skalorna Fysiskt våld, Psykologiskt våld, Utsatthet (totalt), Förövarskap (totalt) och item Q9. Skalan Utsatthet (totalt) utgörs av skalorna Utsatta män, Utsatta kvinnor och item Q34. Skalan Förövarskap (totalt) utgörs av skalorna Förövare män, Förövare kvinnor och item Q35. Skalan Utbildning (totalt) utgörs av skalorna Utbildning om utsatthet, Utbildning om förövarskap och item Q40 och Q56. För specifika items, se bilaga 1. För vilka items som bygger upp skalorna, se bilaga 2.

Design och procedur

Designen var en tvärsnittsstudie med kvantitativ forskningsansats. Även vissa kvalitativa data sammanställdes och rapporterades utifrån deltagarnas fritextssvar. Insamlingen av data genomfördes med hjälp av en enkät som administrerades via tjänsten Qualtrics online. Information om enkäten skickades ut till kontaktpersoner inom psykiatri, polisväsende, socialtjänst, statens institutionsstyrelse, psykologverksamheter, stödverksamheter för våld i nära relationer och Facebookgrupper riktade till personalgrupperna psykologer, socionomer, sjuksköterskor och skötare. I utskicket beskrevs studiens syfte och upplägg. Länk och QR-kod till enkäten bifogades i utskicket (se bilaga 3 och 4). I enkäten presenterades information om syfte, målgrupp, upplägg, frivillighet att delta, möjlighet att avbryta, anonymitet och kontaktuppgifter till ansvariga. Innan deltagarna kunde påbörja enkäten efterfrågades samtycke. Därefter presenterades skriftliga introduktioner till enkäten och relevanta definitioner av olika typer av våld (se bilaga 1). Enkäten var tillgänglig i 16 dygn.

Dataanalys

Datan överfördes från enkäten i Qualtrics till analysprogrammet IBM SPSS statistics version 27 för analys. För denna studie fastställdes signifikansnivån till $p \leq 0,05$. För att beräkna reliabiliteten på samtliga skalor användes Cronbach's alpha. Värdet som överstiger 0,7 på Cronbach's alpha anses godkända (Pallant, 2020). Först togs deskriptiv statistik fram i form av medelvärden, standardavvikelser, deltagarantal och antal items för alla skalor. Inför samtliga statistiska analyser kontrollerades att förutsättningarna uppfylldes för de relevanta testen. Det identifierades en outlier på skalan Psykologiskt våld som låg tre standardavvikelser från medelvärdet. Efter att analyser gjorts både med och utan outlier valde vi att ta bort denna. Alla analyser som gjordes på gruppen *yrkesverksamma* inkluderade samtliga yrkesgrupper. För de analyser som gjordes *utifrån yrkesgrupp* valdes endast grupperna sjuksköterskor, socionomer och psykologer ut då övriga yrkesgrupper hade färre än 20 deltagare och därmed bedömdes som för små för att kunna analyseras. De deltagare som skattade svarsalternativet Vet ej/vill inte uppge kodades som 0 i SPSS och kategoriserades därför istället som *missing* vid de statistiska analyserna, för att värdet inte skulle påverka beräkningarna.

För att besvara frågeställning 1 genomfördes en envägs ANOVA på variablerna Kunskap och kompetens (totalt) och Utbildning (totalt) för att undersöka skillnader mellan olika yrkesgrupper. Tukeys post hoc-test användes för att påvisa specifika skillnader, beroende t-test

användes för att undersöka skillnader inom hela gruppen yrkesverksamma och beroende t-test användes även för en skillnadsanalys inom specifika yrkesgrupper. Vid denna skillnadsanalys användes funktionen *split file*, där analysen görs för varje yrkesgrupp separat för att få en medelvärdeskillnad inom varje grupp. Pearsons korrelationsanalys användes för att undersöka samvariation. Deskriptiva data i form av frekvenser och kvalitativa data rapporterades för att beskriva de yrkesverksammans önskemål om vidare utbildning.

För att besvara frågeställning 2 och 3 användes Mixed ANOVA för att undersöka skillnader mellan och inom grupper på variablerna våldstyp och roll. Tukeys post hoc-test användes för att påvisa specifika skillnader, beroende t-test användes för att undersöka skillnader inom hela gruppen yrkesverksamma och beroende t-test användes även för en skillnadsanalys inom specifika yrkesgrupper. Vid denna skillnadsanalys användes funktionen *split file*. Deskriptiva data i form av frekvenser och kvalitativa data rapporterades för frågeställning 2 rörande vilken våldstyp de yrkesverksamma ansåg vara svårast att arbeta med.

För övriga resultat användes envägs ANOVA för att undersöka skillnader mellan olika yrkesgrupper. Tukeys post hoc-test användes för att påvisa specifika skillnader och beroende t-test användes för att undersöka skillnader inom hela gruppen yrkesverksamma. Deskriptiva data i form av frekvenser och kvalitativa data rapporterades rörande standardiserade riktlinjer och för andelen som svarade Vet ej/ville inte uppge på frågor om förekomst i praktiskt arbete.

För att beräkna effektstorlek på de beroende t-testen användes *Cohen's d* som mått, vilket redogör för skillnaden mellan olika grupper medelvärden i standardavvikelser. Ett värde på 0,2 indikerar en svag, 0,5 en medelstark och 0,8 en stark effektstorlek. För att beräkna effektstorlek på ANOVA användes *partial η^2* som mått, vilket anger den andel av variansen i den beroende variabeln som kan förklaras av den oberoende variabeln. Ett värde på 0,01 indikerar en svag, 0,06 en medelstark och 0,14 en stark effektstorlek (Pallant, 2020).

Skalorna som konstruerades i SPSS sattes ihop genom att gruppera items som avsåg att mäta samma fenomen (se bilaga 2), för att få fram ett medelvärde på varje område som sedan kunde jämföras. Ämnena som skalorna konstruerades utifrån var total kunskap och kompetens, utbildning, psykologiskt våld, fysiskt våld, utsatthet, förövarskap, mörkertal, förekomst i praktiskt arbete och aktivt undersökande/utredande i praktiskt arbete. En del av dessa huvudskalor delades sedan upp utifrån variablerna kön (man/kvinna) och roll (utsatta/förövare).

Etiska överväganden

Den aktuella studien gjordes inom ramen för ett examensarbete. Studien bedömdes inte behöva genomgå en etikprövning utifrån 3–4 §§ Lag om etikprövning av forskning som avser människor (SFS 2003:460), då informationen som behandlades endast berörde yrkesverksamma personers upplevelser av och syn på sitt yrkesutövande. Studien hade inte en metod som syftade till att påverka deltagarna fysiskt eller psykiskt. Det bedömdes inte heller föreligga en uppenbar risk för att skada deltagarna fysiskt eller psykiskt. Denna bedömning gjordes utifrån att våld i nära relationer är ett fenomen som yrkesverksamma stöter på relativt frekvent i sitt yrke. För personerna i urvalet är arbete med våld i nära relationer en förekommande arbetsuppgift som de förväntas kunna bemöta och hantera. Utifrån detta bedömdes det inte vara potentiellt skadligt för deltagarna att delge sin syn på den egna kunskapen och kompetensen.

Trots att ämnet som undersöks kan betraktas som känsligt och berör brottsliga handlingar inhämtades inga känsliga personuppgifter eller personuppgifter om lagöverträdelser. Uppgifterna gick alltså inte att koppla till en enskild person. Samtliga deltagare var över 18 år. Informerat samtycke inhämtades i början av enkäten och deltagarna informerades om att deltagandet var frivilligt och anonymt. Resultatet presenterades på gruppnivå så att inga specifika svar kunde kopplas till en enskild person. Information om syfte, upplägg, frivillighet och rätt att avbryta framfördes skriftligt i enkäten (se bilaga 1).

De etiska övervägandena går även att diskutera utifrån Beauchamp och Childress (2019) bok *Principles of Biomedical Ethics*. Med ovanstående resonemang som grund kan studien anses ha genomförts i enlighet med *icke-skadapprincipen*; att inte utsätta människor för något som kan orsaka skada. Även *godhetsprincipen*; att göra gott och bidra till välbefinnande, kan betraktas som uppfylld, då studiens syfte var att undersöka kunskaper och kompetenser inom olika yrkesgrupper, vilket kan ses som gynnsamt för både deltagarna och samhället i stort. Enkäten utformades så att alla inom urvalet skulle kunna delta oavsett kön, yrkesgrupp och utbildning, vilket är i enlighet med *rättvisprincipen* som betonar alla människors lika värde och olika behov. *Autonomiprincipen* understryker människors rätt till självbestämmande och eftersom studien gjorts i enlighet med riktlinjer för informerat samtycke, frivillighet, samt rätt att avbryta kan även denna princip anses vara uppfylld.

Resultat

Alla analyser som gjordes på gruppen *yrkesverksamma* inkluderade samtliga yrkesgrupper. För de analyser som gjordes *utifrån yrkesgrupp* valdes endast grupperna sjuksköterskor, socionomer och psykologer ut då övriga yrkesgrupper hade för få deltagare för att kunna analyseras.

Frågeställning 1 – Skiljer sig den självskattade kunskapen och kompetensen åt utifrån yrkesgrupp och utbildning?

Skiljer sig den självskattade kunskapen och kompetensen åt utifrån yrkesgrupp?

För att undersöka skillnader mellan yrkesgrupperna avseende självskattad kunskap och kompetens om våld i nära relationer i stort gjordes en envägs ANOVA. Detta gjordes på skalan Kunskap och kompetens (totalt), se tabell 1. En statistiskt signifikant skillnad fanns, $F(2,107)=15,84$, $p<0,001$, $partial \eta^2 =0,23$, vilket indikerar en stor effektstorlek. Enligt Tukeys post hoc-test skilde sig socionomer ($M=3,97$, $SD=0,50$) signifikant från både psykologer ($M=3,19$, $SD=0,67$, $p<0,001$) och sjuksköterskor ($M=3,08$, $SD=0,70$, $p<0,001$). Psykologerna och sjuksköterskorna skiljde sig inte signifikant från varandra.

Skiljer sig utbildningen de yrkesverksamma har fått mellan yrkesgrupperna?

84,7% av deltagarna angav att de hade studerat på universitet/högskola. En envägs ANOVA gjordes på skalan Utbildning (totalt), se tabell 1. Skattad utbildning skiljde sig signifikant utifrån yrkesgrupp, $F(2,97)=5,26$, $p=0,01$, $partial \eta^2=0,10$, vilket indikerar en medelstor effektstorlek. Tukeys post hoc-test visade att sjuksköterskor ($M=1,71$, $SD=0,69$) och socionomer ($M=2,27$, $SD=0,80$) skilde sig signifikant gällande utbildning ($p=0,01$). Det fanns dock ingen signifikant skillnad mellan varken psykologer ($M=1,97$, $SD=0,56$) och sjuksköterskor eller psykologer och socionomer.

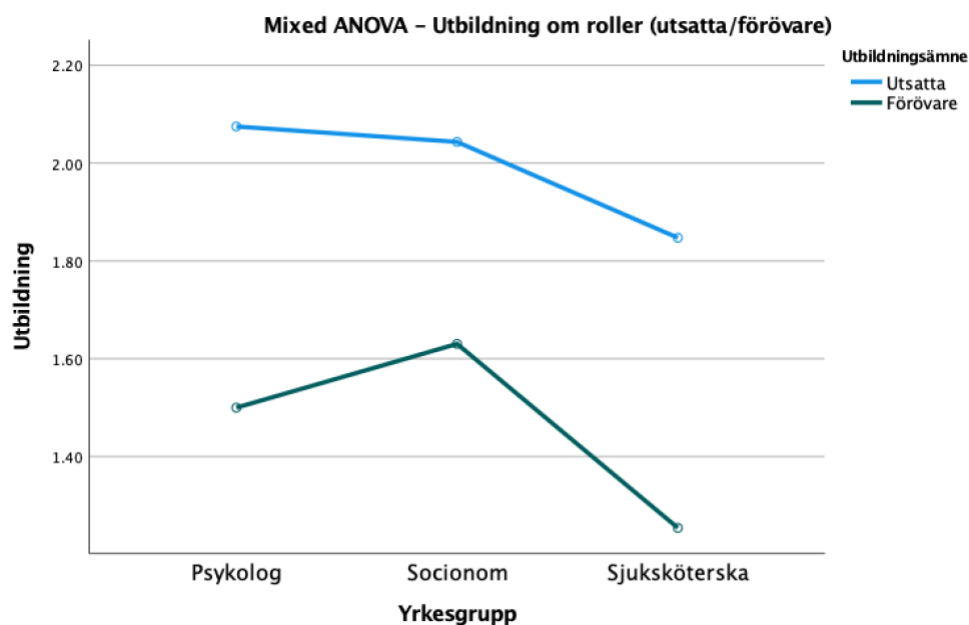
Ett beroende t-test gjordes på skalorna Utbildning om utsatthet och Utbildning om förövarskap (se tabell 1) för samtliga yrkesverksamma, för att mer specifikt undersöka skillnader i skattad utbildning om roller (utsatta och förövare) vid våld i nära relationer. De yrkesverksamma uppgav att de ansåg sig ha fått signifikant mer utbildning om utsatthet ($M=2,03$, $SD=1,01$) än förövarskap ($M=1,51$, $SD=0,82$), $t(113)=7,37$, $p<0,001$, $d=0,69$, vilket indikerar en medelstor effektstorlek.

En mixed ANOVA gjordes på samma skalor för att undersöka om utbildning om roller vid våld i nära relationer skilde sig åt utifrån yrkesgrupp och utbildningsämne. Det fanns en signifikant

huvudeffekt av utbildningsämne, $F(1,99)=37,87$, $p<0,001$, $partial \eta^2=0,28$, vilket indikerar en stor effektstorlek. Detta innebär att skattad utbildning skilde sig åt utifrån utbildningsämne där de yrkesverksamma, oavsett yrkesgrupp, ansåg sig ha fått mer utbildning om utsatthet ($M=1,94$, $SD=0,94$) än förövarskap ($M=1,39$, $SD=0,67$). Det fanns ingen signifikant huvudeffekt av yrkesroll och inte heller någon signifikant interaktionseffekt mellan yrkesgrupp och utbildningsämne.

Figur 1

Mixed ANOVA avseende utbildning om roller utifrån yrkesgrupp och utbildningsämne

Kommentar. Medelvärden på variablerna utbildning om utsatthet och utbildning om förövarskap utifrån yrkesgrupp. Utbildning skattades på en femgradig skala.

Finns det en korrelation mellan självskattad kunskap/kompetens om våld i nära relationer och utbildning?

En korrelationsanalys gjordes på skalorna Kunskap och kompetens (totalt) och Utbildning (totalt), se tabell 1. Det fanns en korrelation mellan självskattad kunskap/kompetens och utbildning där $r=0,53$ ($p<0,001$), vilket indikerar en stark korrelation. När korrelationsanalysen delades upp på yrkesgrupperna (split file) skilde de sig åt. För sjuksköterskorna fanns en signifikant korrelation mellan skattad kunskap/kompetens och utbildning där $r=0,41$ ($p=0,002$), vilket indikerar en medelstark korrelation. Korrelationen mellan självskattad kunskap/kompetens och utbildning bland psykologerna och socionomerna var inte statistiskt signifikant.

Kunskapsluckor

89,8% av de yrkesverksamma uppgav att de generellt hade velat ha mer utbildning om våld i nära relationer. 5,1% uppgav att de inte hade velat ha mer utbildning och 5,1% svarade att de inte visste/ville uppge. Deltagarna ombads svara på vad de hade önskat mer av avseende utbildning. Det som efterfrågades mest var mer generell kunskap och en mer nyanserad bild av våld i nära relationer i stort. Många av deltagarna ville även få kontinuerlig fortbildning inom ämnet under yrkeslivet. Det var vanligt förekommande att de yrkesverksamma efterfrågade mer utbildning om bemötande och behandling/insatser för både utsatta och förövare. De efterfrågade även tydligare och mer lättillgängliga riktlinjer, verktyg för att upptäcka både utsatthet och förövarskap, samt kunskap om olika typer av våld. Ytterligare utbildning om våld i olika typer av nära relationer önskades, exempelvis om hedersrelaterat våld, våld mot äldre, samt våld i syskonrelationer, föräldra-barnrelationer och HBTQ+-relationer. Flertalet deltagare uttryckte ett behov av mer verksamhetsförlagd utbildning, samt uppdatering gällande ny forskning och lagar.

Frågeställning 2 - Anser sig yrkesverksamma ha mer kunskap och kompetens rörande fysiskt våld än psykologiskt våld?

För att undersöka skillnader i självskattad kunskap och kompetens mellan psykologiskt och fysiskt våld gjordes först ett beroende t-test på skalorna Psykologiskt våld och Fysiskt våld, se tabell 1. En outlier identifierades på skalan psykologiskt våld och denna togs bort, efter att analyser gjorts både med och utan outlier. De yrkesverksamma ansåg sig ha signifikant mer kunskap och kompetens gällande fysiskt våld ($M=3,70$, $SD=0,80$) än psykologiskt våld ($M=3,55$, $SD=0,90$), $t(132)=3,44$, $p<0,001$, $d=0,30$, vilket indikerar en liten effektstorlek.

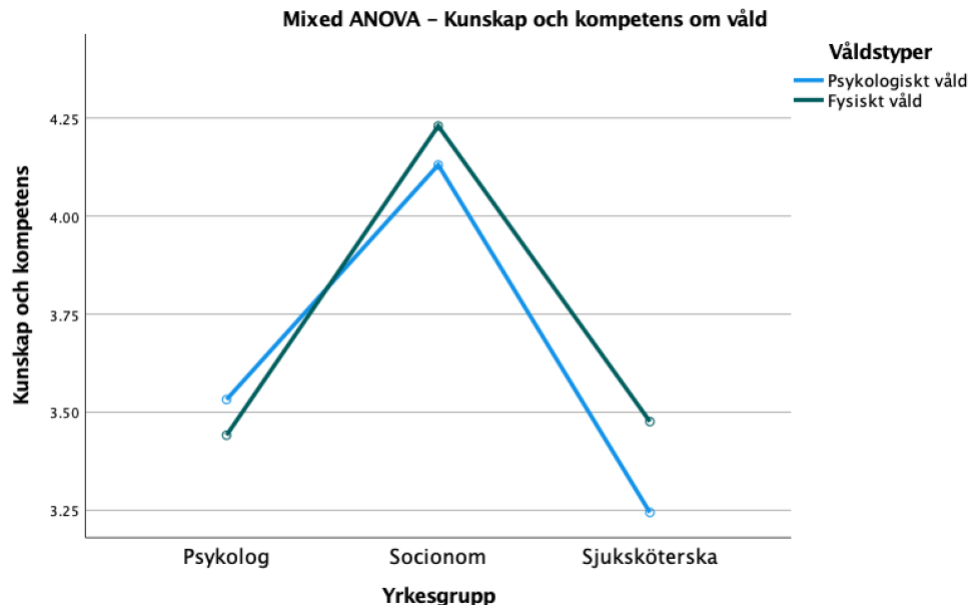
En mixed ANOVA gjordes på samma skalor för att undersöka om skillnader i skattad kunskap och kompetens om våld skilde sig åt utifrån yrkesgrupp och våldstyp. Resultatet visade en signifikant huvudeffekt av yrkesroll, $F(2,107)=9,63$, $p<0,001$, $partial \eta^2=0,15$, vilket indikerar en stor effektstorlek. Enligt Tukeys post hoc-test skilde sig socionomer (fysiskt våld $M=4,23$, $SD=0,52$; psykologiskt våld $M=4,13$, $SD=0,58$) signifikant från både psykologer (fysiskt våld $M=3,44$, $SD=0,67$; psykologiskt våld $M=3,53$, $SD=0,68$, $p=0,01$) och sjuksköterskor (fysiskt våld $M=3,47$, $SD=0,82$; psykologiskt våld $M=3,28$, $SD=0,97$, $p<0,001$). Socionomerna skattade sin kunskap och kompetens om våld högre än vad psykologerna och sjuksköterskorna gjorde, oavsett våldstyp. Psykologer och sjuksköterskor skilde sig inte signifikant från varandra. Det fanns ingen signifikant huvudeffekt av våldstyp. En signifikant interaktionseffekt mellan våldstyp och

yrkesgrupp kunde dock påvisas $F(2,107)=3,10$, $p=0,05$, $partial \eta^2=0,06$, vilket indikerar en medelstor effektstorlek. Yrkesgrupp präglar därmed vilken våldstyp yrkesverksamma anser sig ha mest kunskap och kompetens om.

Ett kompletterande beroende t-test (med split file) visade att skillnaden i skattad kunskap och kompetens om fysiskt och psykologiskt våld endast var statistiskt signifikant inom sjuksköterskegruppen, $t(64)=2,91$, $p=0,01$, $d=0,36$, vilket indikerar en liten effektstorlek. Sjuksköterskorna ansåg sig ha signifikant mer kunskap och kompetens om fysiskt våld än psykologiskt våld.

Figur 2

Mixed ANOVA avseende Kunskap och kompetens om våld utifrån yrkesgrupp och våldstyp

Kommentar. Medelvärden på variablerna kunskap och kompetens om psykologiskt våld och kunskap och kompetens om fysiskt våld utifrån yrkesgrupp. Kunskap och kompetens skattades på en femgradig skala.

Svårigheter att arbeta med olika typer av våld

En majoritet, 73,7%, uppgav att det var svårare att arbeta med psykologiskt våld än fysiskt våld. 13,1% uppgav att fysiskt våld var svårare och 13,1% uppgav att de inte visste/inte ville uppge. De som ansåg att psykologiskt våld var svårast att arbeta med uppgav främst våldets subtila karaktär och det faktum att det är oklart vad som räknas som psykologiskt våld som anledningar. Detta tydliggjordes genom att de yrkesverksamma poängterade att det är otydligt rent juridiskt,

men även att det är svårt att få utsatta och förövare att inse att det faktiskt är våld det handlar om, trots att det inte ger fysiska skador. Det beskrevs att detta medför ytterligare svårigheter i att synliggöra, bedöma och fråga om det psykologiska våldet, samt att få utsatta att berätta om och beskriva det, då det sker mycket minimering och normalisering kring psykologiskt våldsamma beteenden av både utsatta, förövare och samhället i stort. De yrkesverksamma menade att detta även märks genom att samhället inte erbjuder tillräckligt med riktlinjer, stöd och resurser för denna typ av utsatthet. Det psykologiska våldet beskrevs dessutom kunna leda till mer komplexa konsekvenser än det fysiska, där bland annat en negativ självbild, känslor av skam och skuld, samt en tendens att internalisera våldet lyftes fram som exempel.

De som ansåg att det fysiska våldet var svårare att arbeta med än det psykologiska beskrev att den påtagliga risken för våld med dödlig utgång var en av de främsta orsakerna till detta. Våldets akuta karaktär och svårigheter avseende säkerhetsplanering, rättsliga åtgärder och bristande insatser från samhället lyftes också fram. Flertalet yrkesverksamma beskrev att det är smärtsamt att behöva se de skador som personer utsatts för och att det finns en känsla av hjälplöshet och oro för den utsatta. De angav även svårigheter med att värdera allvaret i utsattheten och att rent praktiskt arbeta med och bemöta det fysiska våldet.

Frågeställning 3 - Anser sig yrkesverksamma ha mer kunskap och kompetens om utsatthet än förövarskap?

Generellt om utsatthet och förövarskap

Ett beroende t-test gjordes på skalorna Utsatthet (totalt) och Förövarskap (totalt), se tabell 1, för att undersöka skillnader i skattad kunskap och kompetens om utsatthet och förövarskap vid våld i nära relationer. De yrkesverksamma uppgav att de hade signifikant mer kunskap och kompetens om utsatthet ($M=3,30$, $SD=0,78$) än förövarskap ($M=3,05$, $SD=0,78$), $t(133)=8,83$, $p<0,001$, $d=0,76$, vilket indikerar en medelstor effektstorlek.

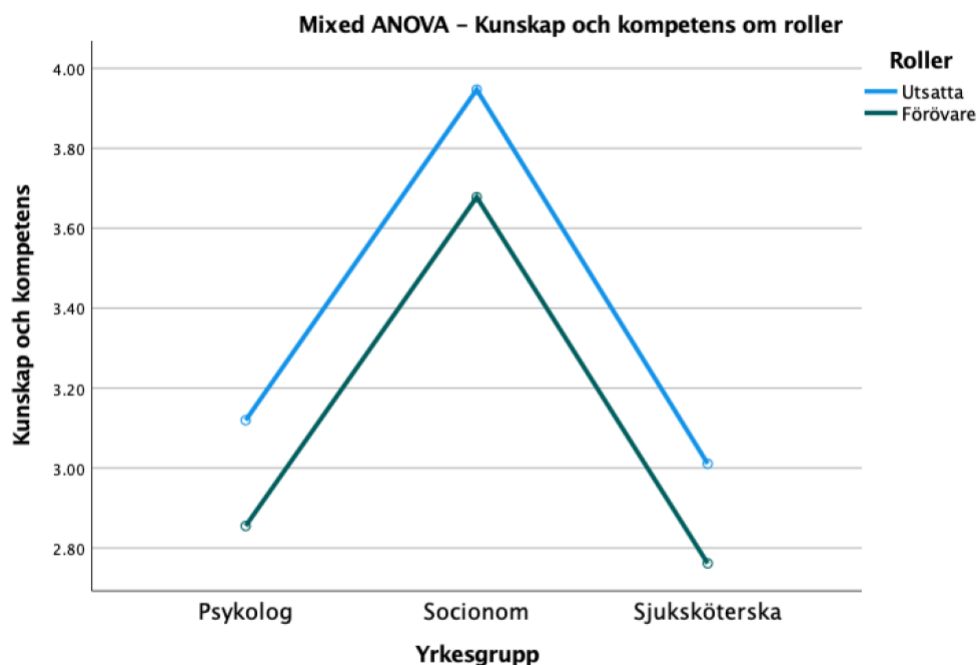
En mixed ANOVA gjordes på samma skalor för att undersöka om skillnader i skattad kunskap och kompetens om roller skilde sig åt utifrån yrkesgrupp och vilken roll det specifikt handlar om. Det fanns en signifikant huvudeffekt av yrkesgrupp, $F(2,109)=18,34$, $p<0,001$, *partial* $\eta^2=0,25$, vilket indikerar en stor effektstorlek. Enligt Tukeys post hoc-test skilde sig socionomer (utsatthet $M=3,95$, $SD=0,60$; förövarskap $M=3,68$, $SD=0,52$) signifikant från både psykologer (utsatthet $M=3,12$, $SD=0,74$; förövarskap $M=2,86$, $SD=0,74$, $p<0,001$) och sjuksköterskor (utsatthet $M=3,01$, $SD=0,68$; förövarskap $M=2,76$, $SD=0,68$, $p<0,001$). Socionomerna skattade sin

kunskap och kompetens om roller vid våld i nära relationer högre än vad psykologerna och sjuksköterskorna gjorde, oavsett om det gällde utsatta eller förövare. Psykologer och sjuksköterskor skilde sig inte signifikant från varandra avseende självskattad kunskap och kompetens om roller vid våld i nära relationer. Det fanns även en signifikant huvudeffekt av roll, $F(1,109)=53,62$, $p<0,001$, $partial \eta^2=0,33$, vilket indikerar en stor effektstorlek. Samtliga yrkesverksamma ansåg sig därmed ha mer kunskap och kompetens om utsatta än förövare, oavsett yrkesgrupp. Det fanns ingen signifikant interaktionseffekt mellan yrkesgrupp och roll.

Ett kompletterande beroende t-test (med split file) visade att skattad kunskap och kompetens om roller skilde sig signifikant inom samtliga yrkesgrupper, där alla grupper ansåg sig ha mer kunskap/kompetens om utsatta än förövare. För psykologer var $t(21)=3,62$, $p=0,002$, $d=0,77$, vilket indikerar en medelstor effektstorlek. För socionomer var $t(23)=4,02$, $p<0,001$, $d=0,82$, vilket indikerar en stor effektstorlek. För sjuksköterskor var $t(65)=6,07$, $p<0,001$, $d=0,75$, vilket indikerar en medelstor effektstorlek.

Figur 3

Mixed ANOVA avseende Kunskap och kompetens om roller utifrån yrkesgrupp och roller

Kommentar. Medelvärden på variablerna kunskap och kompetens om utsatta och kunskap och kompetens om förövare utifrån yrkesgrupp. Kunskap och kompetens skattades på en femgradig skala.

Anser sig yrkesverksamma ha mer kunskap och kompetens om kvinnlig utsatthet än manlig utsatthet?

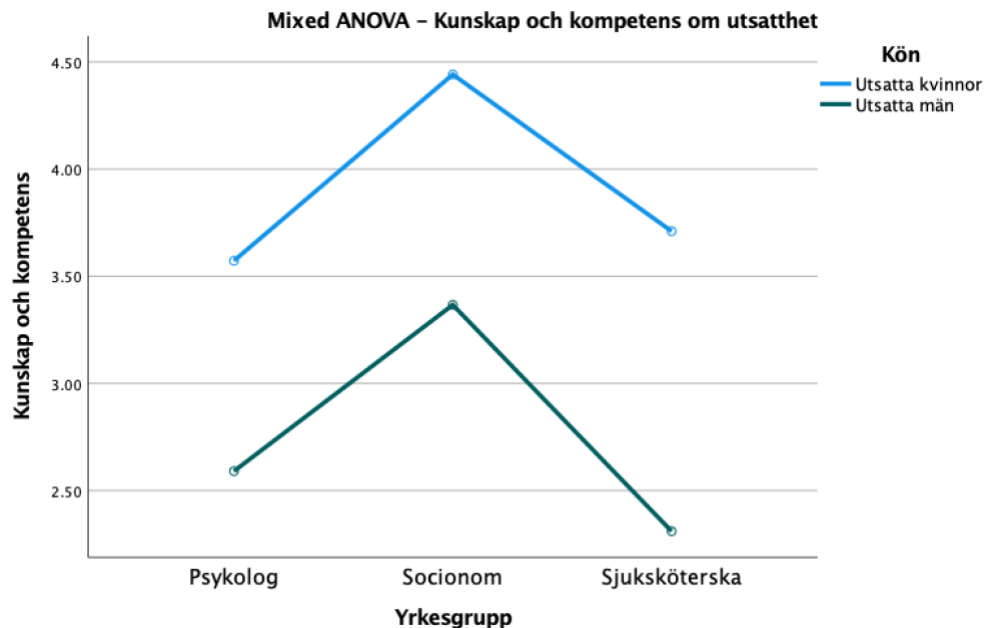
För att undersöka skillnader i skattad kunskap och kompetens om manlig och kvinnlig utsatthet vid våld i nära relationer gjordes ett beroende t-test på skalorna Utsatta män och Utsatta kvinnor, se tabell 1. De yrkesverksamma ansåg sig ha signifikant mer kunskap och kompetens om kvinnlig utsatthet ($M=3,91$, $SD=0,83$) än manlig utsatthet ($M=2,65$, $SD=0,97$), $t(135)=17,96$, $p<0,001$, $d=1,54$, vilket indikerar en stor effektstorlek.

En mixed ANOVA gjordes på samma skalor för att undersöka om skillnader i skattad kunskap och kompetens om utsatthet skilde sig åt utifrån yrkesgrupp och könet på den utsatta. Det fanns en signifikant huvudeffekt av yrkesgrupp, $F(2,110)=14,36$, $p<0,001$, *partial* $\eta^2=0,21$, vilket indikerar en stor effektstorlek. Enligt Tukeys post hoc-test skilde sig socionomer (män $M=3,37$, $SD=0,92$; kvinnor $M=4,44$, $SD=0,56$) signifikant från både psykologer (män $M=2,59$, $SD=0,89$; kvinnor $M=3,57$, $SD=0,82$, $p<0,001$) och sjuksköterskor (män $M=2,31$, $SD=0,87$; kvinnor $M=3,71$, $SD=0,80$, $p<0,001$). Socionomerna skattade sin kunskap och kompetens om utsatthet högre än vad psykologerna och sjuksköterskorna gjorde, oavsett om det gällde utsatta män eller kvinnor. Psykologer och sjuksköterskor skilde sig inte signifikant från varandra avseende självskattad kunskap och kompetens om utsatthet. Det fanns även en signifikant huvudeffekt av kön, $F(1,110)=171,16$, $p<0,001$, *partial* $\eta^2=0,61$, vilket indikerar en stor effektstorlek. Samtliga yrkesverksamma ansåg sig därmed ha mer kunskap och kompetens om kvinnliga än manliga utsatta, oavsett yrkesgrupp. Det fanns ingen signifikant interaktionseffekt mellan yrkesgrupp och kön.

Ett kompletterande beroende t-test (med split file) visade att skillnaden i skattad kunskap och kompetens om manlig och kvinnlig utsatthet var statistiskt signifikant i alla yrkesgrupper. För psykologer var $t(21)=5,86$, $p<0,001$, $d=1,25$, vilket indikerar en stor effektstorlek. För socionomer var $t(23)=5,96$, $p<0,001$, $d=1,22$, vilket indikerar en stor effektstorlek. För sjuksköterskor var $t(66)=13,98$, $p<0,001$, $d=1,71$, vilket också indikerar en stor effektstorlek.

Figur 4

Mixed ANOVA avseende Kunskap och kompetens om utsatthet utifrån yrkesgrupp och kön

Kommentar. Medelvärden på variablerna kunskap och kompetens om utsatta kvinnor och män utifrån yrkesgrupp. Kunskap och kompetens skattades på en femgradig skala.

Anser sig yrkesverksamma ha mer kunskap och kompetens om manligt förövarskap än kvinnligt förövarskap?

För att undersöka skillnader i skattad kunskap och kompetens om manligt och kvinnligt förövarskap gjordes ett beroende t-test på skalorna Förövare män och Förövare kvinnor (se tabell 1). De yrkesverksamma ansåg sig ha signifikant mer kunskap och kompetens om manliga förövare ($M=3.76$, $SD=0.91$) än kvinnliga förövare ($M=2.47$, $SD=0.90$), där $t(134)=17.54$, $p<0.001$, $d=1.51$, vilket indikerar en stor effektstorlek.

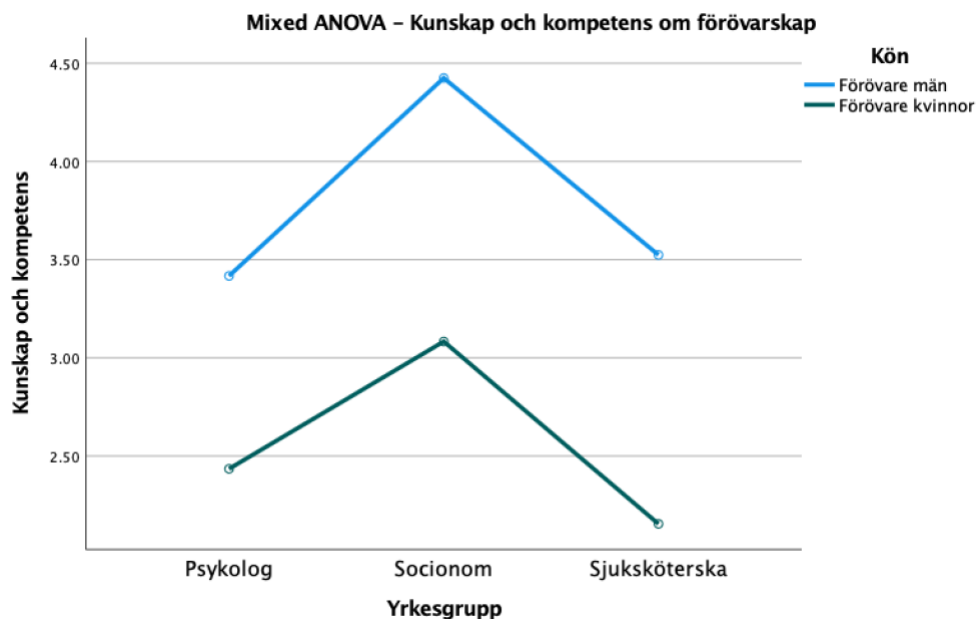
En mixed ANOVA gjordes på samma skalor för att undersöka om skillnader i skattad kunskap och kompetens om förövarskap skilde sig åt utifrån yrkesgrupp och kön på förövaren. Det fanns en signifikant huvudeffekt av yrkesgrupp, $F(2,110)=15.58$, $p<0.001$, $partial \eta^2=0.22$, vilket indikerar en stor effektstorlek. Enligt Tukeys post hoc-test skilde sig socionomer (män $M=4.43$, $SD=0.58$; kvinnor $M=3.08$, $SD=0.68$) signifikant från både psykologer (män $M=3.42$, $SD=0.85$; kvinnor $M=2.44$, $SD=0.93$, $p<0.001$) och sjuksköterskor (män $M=3.52$, $SD=0.90$; kvinnor $M=2.16$, $SD=0.83$, $p<0.001$). Socionomerna skattade sin kunskap och kompetens om förövarskap högre än vad psykologerna och sjuksköterskorna gjorde, oavsett om det gällde manliga eller kvinnliga

förövare. Psykologer och sjuksköterskor skilde sig inte signifikant från varandra avseende självskattad kunskap och kompetens om förövarskap. Det fanns även en signifikant huvudeffekt av kön, $F(1,110)=173,59$, $p<0,001$, $partial \eta^2=0,61$, vilket indikerar en stor effektstorlek. Samtliga yrkesverksamma ansåg sig därmed ha mer kunskap och kompetens om manliga än kvinnliga förövare, oavsett yrkesgrupp. Det fanns ingen signifikant interaktionseffekt mellan yrkesgrupp och kön.

Ett kompletterande beroende t-test (med split file) visade att skillnaden i skattad kunskap och kompetens om manligt och kvinnligt förövarskap var statistiskt signifikant i alla yrkesgrupper. För psykologer var $t(22)=6,07$, $p<0,001$, $d=1,27$, vilket indikerar en stor effektstorlek. För socionomer var $t(23)=8,83$, $p<0,001$, $d=1,81$, vilket indikerar en stor effektstorlek. För sjuksköterskor var $t(65)=11,57$, $p<0,001$, $d=1,42$, vilket också indikerar en stor effektstorlek.

Figur 5

Mixed ANOVA avseende Kunskap och kompetens om förövarskap utifrån yrkesgrupp och kön

Kommentar. Medelvärden på variablerna kunskap och kompetens om kvinnliga och manliga förövare utifrån yrkesgrupp. Kunskap och kompetens skattades på en femgradig skala.

Övriga resultat - Praktiskt arbete med våld i nära relationer

En envägs ANOVA gjordes på skalan Praktiskt arbete - förekomst (totalt), se tabell 1, för att undersöka skillnader i hur ofta de olika yrkesgrupperna skattar att de *möter* personer som

utsatts/utsatt andra för våld i nära relationer i sina verksamheter. En signifikant skillnad fanns där $F(2,75)=16,65$, $p<0,001$, $partial \eta^2=0,31$, vilket indikerar en stor effektstorlek. Tukeys post hoc-test visade att sjuksköterskorna ($M=2,19$, $SD=0,58$) uppgav att de signifikant mer sällan möter utsatta/förövare än både psykologer ($M=2,66$, $SD=0,53$, $p=0,01$) och socionomer ($M=3,06$, $SD=0,57$, $p<0,001$). Socionomer och psykologer skilde sig inte signifikant från varandra. Ett beroende t-test gjordes på skalorna Praktiskt arbete-förekomst (utsatta) och Praktiskt arbete-förekomst (förövare), se tabell 1, för att undersöka skillnader i hur ofta de yrkesverksamma skattar att de möter utsatta kontra förövare. De yrkesverksamma uppger att de signifikant oftare möter utsatta personer ($M=2,97$, $SD=0,77$) än förövare ($M=2,39$, $SD=0,92$), $t(97)=8,30$, $p<0,001$, $d=0,84$, vilket indikerar en stor effektstorlek. Andelen deltagare som valde att svara Vet ej/vill inte uppge på frågor på skalan Praktiskt arbete-förekomst (totalt), och därmed kategoriserades som *missing*, var stor. Utifrån skalan där deltagarna fick uppskatta hur ofta de möter både utsatta och förövare valde 28,5% svarsalternativet Vet ej/vill inte uppge. När skalan delades upp på hur ofta de yrkesverksamma skattar att de möter utsatta kontra förövare var andelen som valde Vet ej/vill inte uppge 14,6 % respektive 26,3%.

En envägs ANOVA gjordes på skalan Praktisk arbete-undersöker/utreder (totalt), se tabell 1, för att undersöka skillnader i hur ofta de olika yrkesgrupperna skattar att de *aktivt undersöker/utreder* om våld i nära relationer förekommer. En signifikant skillnad fanns där $F(2,109)=22,06$, $p<0,001$, $partial \eta^2=0,26$, vilket indikerar en stor effektstorlek. Tukeys post hoc-test visade att samtliga yrkesgrupper skilde sig signifikant från varandra. Socionomer ($M=3,90$, $SD=0,32$) skilde sig signifikant från både psykologer ($M=3,16$, $SD=0,79$, $p=0,01$) och sjuksköterskor ($M=2,55$, $SD=0,86$, $p<0,001$). Även psykologer och sjuksköterskor skilde sig signifikant från varandra ($p=0,01$). Ett beroende t-test gjordes för att undersöka skillnader i hur ofta de yrkesverksamma skattar att de aktivt undersöker/utreder utsatthet kontra förövarskap, genom skalorna Praktisk arbete-undersöker/utreder (utsatta) och Praktisk arbete-undersöker/utreder (förövare), se tabell 1. De yrkesverksamma skattar att de signifikant oftare undersöker/utreder utsatthet ($M=3,57$, $SD=1,14$) än förövarskap ($M=2,69$, $SD=1,33$), $t(134)=8,93$, $p<0,001$, $d=0,77$, vilket indikerar en medelstor effektstorlek.

Standardiserade riktlinjer

56,9% uppgav att deras verksamhet har standardiserade riktlinjer/handlingsplaner för hur de ska arbeta med våld i nära relationer. Dessa personer fick vidare skatta på en femgradig skala

hur hjälpsamma de upplever riktlinjerna, där $M=3,86$ och $SD=0,96$. De fick sedan uppge på vilket sätt de fann/inte fann riktlinjerna hjälpsamma. De som hade svarat att de inte fann riktlinjerna hjälpsamma angav bristande tillgänglighet och svårighet att applicera dem på individuella ärenden som främsta anledningar. De som fann riktlinjerna hjälpsamma uppgav att de ger ett bra stöd i arbetet, är vägledande och blir en trygghet i yrkesutövandet. 30,7% uppgav att deras verksamhet inte har standardiserade riktlinjer/handlingsplaner och 12,4% svarade Vet ej/vill inte uppge.

Mörkertal

När de yrkesverksamma ombads uppskatta mörkertalet avseende våld i nära relationer i sina verksamheter uppgav de att de trodde att det fanns ett större mörkertal när det gäller kvinnliga ($M=4,19$, $SD=1,04$) än manliga utsatta ($M=4,01$, $SD=1,20$). Skillnaden var statistiskt signifikant och hade en liten effektstorlek, $t(128)=2,29$, $p=0,02$, $d=0,20$. Mörkertalet avseende förövare uppskattades vara relativt lika mellan könen (män: $M=3,81$, $SD=1,11$; kvinnor: $M=3,65$, $SD=1,26$). Detta testades också med ett beroende t-test och det fanns ingen signifikant skillnad. De yrkesverksamma uppgav även att de trodde att det fanns ett större mörkertal när det gäller utsatthet ($M=4,12$, $SD=1,00$) än förövarskap ($M=3,76$, $SD=1,02$). Ett beroende t-test gjordes på skalorna Mörkertal (utsatta) och Mörkertal (förövare), se tabell 1. Skillnaden var signifikant, $t(125)=4,50$, $p<0,001$, $d=0,40$, vilket indikerar en liten effektstorlek.

Diskussion

Syftet med den aktuella studien var att undersöka hur yrkesverksamma ser på sin kunskap och kompetens rörande våld i nära relationer. Studien ämnade undersöka skillnader i självskattad kunskap och kompetens om våld i nära relationer i stort, samt utifrån fysiskt och psykologiskt våld, utsatthet och förövarskap och könsaspekter. I studien jämfördes även olika yrkesgruppers resultat och den självskattade kunskapen och kompetensen studerades också utifrån den utbildning deltagarna ansett sig ha fått i ämnet. Utifrån att studien har en tvärsnittsdesign kan inga slutsatser om kausalitet dras, utan vi kan endast uttala oss om samvariation. En kvantitativ ansats valdes för att få en bredare bild av fenomenet och då resultatet i större utsträckning kan generaliseras än vid en kvalitativ ansats. Dock rapporterades även vissa kvalitativa resultat för att fördjupa förståelsen.

Kunskap och kompetens om våld i nära relationer utifrån yrkesgrupp och utbildning

Resultatet visar att socionomerna i stort anser sig ha mer kunskap och kompetens om våld i nära relationer än psykologer och sjuksköterskor anser sig ha. Psykologerna och sjuksköterskorna skiljer sig inte åt i självskattad kunskap och kompetens. Vidare anser sig socionomerna ha fått mer

utbildning i ämnet än sjuksköterskorna. Psykologerna skiljer sig dock inte från varken sjuksköterskor eller socionomer avseende utbildning i ämnet. Detta går i linje med att socionomprogrammet enligt Carlsson (2020) uppgav att de hade minst behov av kunskapsutveckling i ämnet bland de olika professionsutbildningarna som omfattas av högskoleförordningens nya examensmål. I samma rapport betonades dock att det finns ett generellt behov av kunskapsutveckling inom samtliga professioner, inklusive socionomer (Carlsson, 2020). Detta är intressant då vi fann en stark korrelation mellan självskattad kunskap/kompetens och utbildning för gruppen yrkesverksamma. Detta vittnar om att utbildning är av relevans för kunskap och kompetens inom ämnet. Vid uppdelad korrelation fanns dock endast en signifikant korrelation bland sjuksköterskorna, vilket indikerar att sjuksköterskor anser att utbildningen spelar stor roll för deras kunskap och kompetens. Att korrelationen mellan variablerna inte blev signifikant för psykologerna och socionomerna skulle kunna bero på att de grupperna är avsevärt mindre än sjuksköterskegruppen. Det är också möjligt att psykologer och socionomer anser att andra faktorer spelar stor roll för deras kunskap och kompetens, exempelvis yrkeserfarenhet.

Nästan 90% av de yrkesverksamma som deltog i studien önskade mer utbildning rörande våld i nära relationer. Många efterfrågade mer generell kunskap om ämnet, men även mer specifik kunskap om exempelvis bemötande, behandling/insatser, verktyg för att upptäcka våldet, olika våldstyper och olika typer av nära relationer. Detta visar tydligt att de yrkesverksamma upplever att det finns kunskapsluckor inom ämnet, både generella och mer specifika, men också att de yrkesverksammas kunskapsluckor ser olika ut. Detta kan kopplas till Lundberg och Bergmark (2021) som i sin studie fann att socialarbetare överlag kände sig dåligt rustade för att arbeta med våld i nära relationer. Det går också i linje med Carlsson (2020) som beskriver att utbildningen om våld i nära relationer har varierat mellan institutioner. Dessutom bestämmer olika lärosäten själva det specifika innehållet i utbildningen (Socialdepartementet, 2016), vilket kan resultera i en ojämn utbildningsnivå. Detta kan i sin tur medföra en risk för varierande kunskap och ojämnt bemötande från olika samhällsinstanser och verksamheter. Detta skulle kunna vara en förklaring till att de yrkesverksamma upplever att de behöver mer kunskap om olika aspekter av våld i nära relationer. Det infördes i högskoleförordningen (SFS 1993:100) ett nytt obligatoriskt examensmål för att säkerställa ett jämställt bemötande, där samtliga professionsutbildningar har krav på utbildning inom ämnet (SFS 1993:100). Denna lag infördes dock först år 2018–2019, vilket innebär att samtliga yrkesverksamma som utbildats före denna tidpunkt inte har haft obligatorisk utbildning i

ämnet (Jämställdhetsmyndigheten, 2022). Denna grupp utgör den absoluta majoriteten av yrkesverksamma som arbetar med våld i nära relationer idag, vilket kan ses som problematiskt. Det är dock möjligt att denna grupp yrkesverksamma tillgodogjort sig utbildning eller kunskap på annat sätt, men utbildning i ämnet var inte obligatoriskt under deras studier. Detta visar sammantaget på att det är av största vikt att olika lärosäten erbjuder mer och samma kunskap till sina studenter för att säkerställa att de yrkesverksamma som arbetar med våld i nära relationer gör det utifrån evidensbaserade metoder och uppdaterad kunskap.

Kunskap och kompetens om olika våldstyper

Av resultatet framgår att de yrkesverksamma anser sig ha mer kunskap och kompetens om fysiskt våld än psykologiskt våld. Detta är intressant utifrån att psykologiskt våld rapporteras vara mer förekommande än fysiskt (Brå, 2014). Detta kan förstås utifrån att det inte finns någon specifik brottsrubricering för psykologiskt våld och att det är oklart vad som faktiskt räknas in i fenomenet, jämfört med exempelvis misshandel som är en tydlig brottsrubricering för det fysiska våldet. Införandet av en ny brottsrubricering som omfattar psykologiskt våld (Justitiedepartementets förslag om brottet *Psykisk misshandel*) hade troligen kunnat öka kunskapen och kompetensen hos yrkesverksamma (och gemene man). Vad som räknas som psykologiskt våld är flytande och inte direkt uttalat. Det kan vara svårt för både offer, förövare och yrkesverksamma som möter dessa att inse och vidkännas att det är våld det handlar om. Vissa psykologiskt våldsamma beteenden är mer socialt accepterade än fysiskt våldsamma beteenden. Detta kan göra att det blir svårt för samtliga inblandade att inse när beteendet faktiskt har blivit våldsamt. Ett exempel kan vara att titta igenom ens partners mobiltelefon. När har det gått så långt att det är ett skadligt kontrollerande beteende? Jämför detta med om en person ger sin partner en örfil. Detta hade de allra flesta varit överens om är en våldsamt handling. Att kriminalisera det psykologiska våldet skulle kunna erbjuda både yrkesverksamma, men också andra personer i samhället, en möjlighet att enklare identifiera vad som är psykologiskt våld, då det sker en avgränsning i form av en lag som omfattar det svenska samhället. Att yrkesverksamma anser sig ha mindre kunskap och kompetens om det psykologiska våldet skulle också kunna förklaras utifrån Jara et al.'s (2006) fynd. Forskarna menar att det psykologiska våldet kräver en inlärningsprocess där en handling kan betraktas som våldsamt av en person, men inte av en annan, vilket gör det svårt att bedöma det psykologiska våldets prevalens och allvarlighetsgrad, eftersom det blir subjektivt (Jara et al., 2006). En person kan därmed uppleva att ens partner tittar igenom mobiltelefonen som en kontrollerande och kränkande handling. Om

detta sker upprepat kan det klassas som ett psykologiskt våldsamt beteende. För en utomstående är det dock inte givet att handlingen är så kränkande. Detta försvårar naturligtvis arbetet med det psykologiska våldet för de yrkesverksamma.

Vidare var socionomer den grupp som skattade sin kunskap och kompetens om olika våldstyper högst, både gällande fysiskt och psykologiskt våld. Sjuksköterskorna och psykologerna skilde sig inte åt. Detta går i linje med att socionomerna även skattade sin generella kunskap och kompetens om våld i nära relationer högst av yrkesgrupperna, samt att denna professionsutbildning visade minst behov av kunskapsutveckling i ämnet enligt rapporten av Carlsson (2020). Det fanns dock ingen signifikant huvudeffekt av våldstyp när vi studerade endast psykologer, sjuksköterskor och socionomer. Detta skulle kunna förklaras av att det fanns yrkesgrupper i analysen av samtliga yrkesverksamma som inte inkluderades i mixed ANOVA. Det visades dock att yrkesgrupp präglar vilken våldstyp yrkesverksamma anser sig ha mest kunskap och kompetens om. Vid närmare analys fanns det endast en signifikant skillnad i skattad kunskap och kompetens mellan fysiskt och psykologiskt våld bland sjuksköterskor. Detta innebär att det skattade kunskapsgapet är störst bland sjuksköterskorna, medan både socionomer och psykologer anser sig ha relativt lika kunskap om fysiskt och psykologiskt våld. En potentiell förklaring är att sjuksköterskor jobbar i en bred vidd av verksamheter, vilket kan bidra till att variansen är större än i de andra grupperna. En annan bidragande faktor kan vara att en stor del av de sektorer där sjuksköterskor är verksamma inriktar sig primärt på fysisk vård. Med det sagt finns det även en stor bredd inom vilka verksamheter både socionomer och psykologer kan arbeta inom. Dock är det generellt mer fokuserat om socialt, psykologiskt och/eller psykiatriskt arbete. Det finns också en möjlighet att gruppernas olika deltagarantal påverkade att signifikanta skillnader inte påvisades bland socionomer och psykologer, då variansen rimligen kan antas bli större bland sjuksköterskorna då de var många fler.

Majoriteten av de yrkesverksamma ansåg att det psykologiska våldet är svårare att arbeta med än det fysiska våldet. De uppgav våldets subtila karaktär, minimering och normaliseringen som vanliga anledningar, samt att det är svårt att få syn på det psykologiska våldet. Flera yrkesverksamma uppgav även att de upplevde det svårt att fråga om och ge exempel på psykologiskt våld i möte med utsatta och förövare. De ansåg det också svårt att få utsatta att berätta om våldet, dels till följd av stigmatisering, dels då utsatta inte sällan har bristande insikt i att det faktiskt är våld de utsätts för. Det är därför av vikt att det finns tydliga riktlinjer med konkreta frågor och exempel som yrkesverksamma kan använda sig av i sitt arbete, något de själva också

efterfrågade. Det psykologiska våldets komplexa konsekvenser var också något de yrkesverksamma tog upp som anledning till att det ansågs svårt att arbeta med psykologiskt våld. Detta går i linje med Dye (2020) och Strathearn et al. (2020) som menar att det psykologiska våldet har mer omfattande och varaktiga konsekvenser än det fysiska våldet. Sikström et al. (2021) föreslår vidare att det fysiska våldet kan vara lättare att bedöma, möjligtvis då det har synligare konsekvenser. Svårigheter att skapa tillit och motivation i behandling, samt känslor av skam och skuld hos den utsatta beskrivs av de yrkesverksamma försvåra det stöttande och behandlande arbetet. Det är därför viktigt att arbetet med våld i nära relationer även fokuserar på alliansskapande och förståelse för våldets internaliserings- och normaliseringsprocess. De yrkesverksamma som angav att de upplevde det fysiska våldet som svårare att arbeta med gjorde detta främst utifrån den akuta risken för våld med dödlig utgång, en stark oro för den utsattes liv och en känsla av hjälplöshet i relation till detta. Denna oro är befogad utifrån att fysisk misshandel inte sällan faktiskt resulterar i dödligt våld. Till exempel konstaterar Brå (2021b) att 63% av dödligt våld mot kvinnor, respektive 4,5% av dödligt våld mot män, år 2021 begicks av en nuvarande eller tidigare partner (Brå, 2021b). I de fall där en person blivit dödad av en nuvarande eller tidigare partner var det vanligt att det förekommit våld i relationen sedan tidigare. Att betona är att även våld av mer psykologisk karaktär, såsom hot och svartsjuka, ofta också föregår det dödliga våldet (Brå, 2007).

Kunskap och kompetens om utsatthet och förövarskap

Resultatet visar att de yrkesverksamma anser sig ha mer kunskap och kompetens om utsatthet än förövarskap. Resultaten visar dessutom att gapet i kunskap om utsatta kontra förövare är signifikant i både socionom-, psykolog- och sjuksköterskegruppen. Detta skulle kunna förstås utifrån att yrkesverksamma förmodligen kommer i kontakt med utsatta oftare än förövare. Det överensstämmer även med regeringens skrivelse om mål för jämställdhetspolitik där det poängteras att möjligheterna att upptäcka förövarskap i vården är mindre uppmärksammade än de gällande utsatthet. För att göra detta möjligt måste utbildning om förövare också erbjudas till de yrken som kan komma att arbeta med våld i nära relationer (Socialdepartementet, 2016). Att samtliga yrkesgrupper anser sig ha bättre kunskap om utsatta än förövare pekar på att det finns ett behov av mer kunskap om förövarskap. Bakom varje utsatt finns en förövare som måste identifieras för att vi ska kunna hantera och förebygga våld i nära relationer. Problemet bör angripas från båda hållen, alltså genom att fånga upp och stödja de utsatta och samtidigt arbeta med de som utsätter andra. Vidare är socionomerna den yrkesgrupp som anser sig ha mest kunskap och kompetens om roller,

det vill säga utsatta och förövare, oavsett vilken roll som åsyftas. Även detta går i linje med att socionomerna skattade sin generella kunskap och kompetens om våld i nära relationer högst av yrkesgrupperna och att socionomutbildningen enligt Carlsson (2020) anser sig ha minst behov av kunskapsutveckling i ämnet.

De yrkesverksamma ansåg sig ha mer kunskap och kompetens om kvinnlig utsatthet än manlig utsatthet, oavsett vilken yrkesgrupp de tillhörde. Vad gäller förövarskap uppgav de yrkesverksamma, oavsett yrkesgrupp, att de har mer kunskap om manliga förövare än kvinnliga förövare. Socionomerna skattar sin kunskap angående både utsatthet och förövarskap, oavsett kön på den utsatta/förövaren, högre än psykologerna och sjuksköterskorna gör. Även detta går i linje med att socionomerna skattade sin generella kunskap och kompetens om våld i nära relationer högst av yrkesgrupperna, samt att denna professionsutbildning uppgav minst behov av kunskapsutveckling i ämnet enligt rapporten av Carlsson (2020). Det faktum att de yrkesverksamma ansåg sig ha mer kunskap om kvinnlig än manlig utsatthet är intressant utifrån att utsattheten för män och kvinnor rapporteras vara relativt lika vid punktprevalensen. I ett livstidsperspektiv är kvinnor dock mer utsatta än män (Brå, 2014). Något som är värt att reflektera över är att Brå:s rapport från 2014 baseras på en befolkningsundersökning, vilken avser att mäta upplevd utsatthet. Det innebär inte att all den utsatthet som anges i rapporten i själva verket uppfyller kriterierna för ett brott i lagens mening. Det som dock går att fastställa utifrån Brå (2014, 2021b) och Conroy et al. (2022) är att kvinnor generellt utsätts för grövre, dödligare och mer frekvent våld än män. Våldet mot kvinnor har visats resultera i fler fysiska och psykologiska skador, samt kräva fler stödjande insatser, till exempel i form av sjukvård (Brå, 2014; Brå, 2021b; Conroy et al., 2022). Utifrån detta skulle det vara möjligt att förklara det skattade kunskapsgapet mellan utsatta män och utsatta kvinnor. Om våldet tenderar att vara allvarligare och mer utbrett gentemot kvinnor, samt att det oftare kräver vård eller andra stödjande insatser verkar det rimligt att yrkesverksamma möter det oftare och således har mer kunskap och kompetens om det.

Det är också möjligt att den lägre benägenheten bland män att anmäla sin utsatthet (Brå, 2014) bidrar till att de yrkesverksamma anser sig ha mindre kunskap och kompetens om utsatta män. Vidare föreslår George (1994) att synen på män som en typisk förövare också kan medverka till att män i mindre utsträckning ses som offer och bidra till stigmatisering om manlig utsatthet. Även Russell et al. (2019) menar att rådande könsnormer kan bidra till att män anses kunna skydda sig mot kvinnliga förövare och därmed inte ses som utsatta på samma sätt som kvinnor. Det är av

stor vikt att öka kunskapen och kompetensen om både manlig och kvinnlig utsatthet bland yrkesverksamma för att säkerställa en jämlik vård och minska stigmatiseringen.

Det faktum att yrkesverksamma anser sig ha bättre kunskap om manliga förövare än kvinnliga förövare kan eventuellt förklaras av att män misstänks och lagförs för majoriteten av alla brott (Brå, 2021c; Brå, 2021d). Resultatet går också i linje med vad tidigare forskning funnit om att manliga förövare betraktas som farligare än kvinnliga förövare. Mäns beteenden är dessutom mer sannolika att skattas som brottsliga (Allen & Bradley, 2018; Dennison & Thompson, 2011), samtidigt som det visats att våldsamma situationer tenderar att ses som mindre allvarliga om förövaren är kvinna (Hammock et al., 2017; Sylaska & Walters, 2014).

Sammantaget finns det en ganska tydlig norm i samhället, både om vem som är den typiska utsatta (kvinna) och vem som är den typiska förövaren (man). Att rollerna utsatta och förövare har blivit starkt könsbetingade kan ses som problematiskt, då faktum är att män också utsätts och kvinnor också utsätter andra. Med det sagt utsätts kvinnor för allvarligare och grövre våld än män. Utsatthet och förövarskap ser alltså olika ut utifrån kön, då till exempel Conroy et al. (2022) menar att kvinnor oftare utsätts för intimterrorism och män för motståndsvåld. De olika nyanserna av utsatthet och förövarskap, både allmänt och utifrån kön, belyser vikten av att de yrkesverksamma har god kunskap och kompetens rörande alla olika aspekter av våld i nära relationer. Det är ett ytterst komplext problem som dessutom varierar mycket från situation till situation. Utifrån resultaten i denna studie kan det konstateras att det behövs mer kunskap och kompetens om förövarskap generellt, men också mer specifikt utifrån kön.

Övriga resultat - Praktiskt arbete med våld i nära relationer

De yrkesverksamma uppgav att de oftare möter personer utsatta för våld i nära relationer än förövare i sina verksamheter. Detta går att förstå utifrån att våldet leder till följder och skador som kräver insatser, men även utifrån att det är mer accepterat att söka hjälp för utsatthet än förövarskap. Dock är förövare också personer som rör sig i olika samhällsinstanser och det är därför av vikt att öka kunskapen och kompetensen om förövarskap, samt hur olika verksamheter kan fånga upp det. Sjuksköterskor uppgav att de mer sällan stöter på våld i nära relationer i sina verksamheter än psykologerna och socionomerna uppgav. Detta skulle kunna bero på att sjuksköterskor verkar inom många olika områden där våldsutsatthet och förövarskap inte nödvändigtvis är något som aktivt efterfrågas. Eftersom det är en yrkeskår som finns på många olika ställen i samhället är det dock väsentligt att denna yrkesgrupp har kunskap och verktyg för att kunna upptäcka detta.

Psykologer och socionomer uppgav att de i liknande utsträckning stöter på våld i nära relationer, vilket är intressant utifrån att socionomerna anser sig ha mer kunskap och kompetens om ämnet i stort än psykologerna.

Det faktum att andelen deltagare som inte ville eller kunde svara på hur ofta de stöter på våld i nära relationer i sina verksamheter är så pass stor kan betraktas som anmärkningsvärt. Detta kan handla om att det, i de yrkesverksammas verksamheter, är svårt att uppskatta hur ofta våld i nära relationer förekommer då det inte framgår tydligt. *Vet ej* skulle då kunna innebära en insikt om att mörkertalet för våld i nära relationer är stort och att både våldsutsatta och våldsutövare förmodligen rör sig inom verksamheterna utan att det framkommer. Detta skulle gå i linje med tidigare forskning om att mörkertalet fortfarande är stort och utbrett (Brå, 2002; Brå, 2006; Brå, 2012; Walby & Myhill, 2001). De yrkesverksamma uppskattade att mörkertalet bland utsatta var större än mörkertalet bland förövare i sina verksamheter. Detta går i linje med att mörkertalet bland de utsatta är stort i samhället och benägenheten att anmäla sin utsatthet är låg (Brå, 2014). Även detta skulle kunna förklaras utifrån att utsatta kanske aktualiseras mer i verksamheterna utifrån att de är i behov av insatser till följd av våldet. Utifrån att anmälningsbenägenheten är låg är det dock även tänkbart att det finns ett stort mörkertal för förövare. Vidare uppskattade de yrkesverksamma att mörkertalet bland utsatta kvinnor var högre än bland utsatta män. Detta är intressant utifrån Brå:s statistik (2014) om att anmälningsbenägenheten är lägre bland män än kvinnor. Detta skulle kunna innebära att mörkertalet snarare kan vara större bland män. Dock går detta inte att säga med säkerhet då vi inte vet exakt hur mörkertalet är könsfördelat. Rimligen hör anmälningsbenägenheten och mörkertal ihop, men exakt hur det ser ut kan vi inte uttala oss om.

Drygt hälften av de yrkesverksamma uppgav att de har standardiserade riktlinjer/handlingsplaner för hur de ska arbeta med våld i nära relationer, men flertalet deltagare menade att dessa var otillgängliga och svåra att applicera i sitt arbete. Övriga deltagare uppgav att deras verksamheter inte har riktlinjer eller att de inte visste/ville uppge om riktlinjer fanns. Detta är anmärkningsvärt utifrån att verksamheter har en skyldighet att jobba för att upptäcka och stödja personer utsatta för våld i nära relationer (HSLF-FS 2022:39; SFS 1984:387). Det finns dessutom nationella föreskrifter och riktlinjer från bland annat Socialstyrelsen (2016) som verksamheterna hade kunnat använda sig av. Det är dock viktigt att poängtera att detta inte endast ska vara den enskilda yrkesverksammas ansvar, utan verksamheterna måste arbeta organisatoriskt för att säkerställa att riktlinjer finns och följs.

Socionomer angav att de oftare aktivt undersöker/utredde om våld i nära relationer förekommer jämfört med psykologer och sjuksköterskor. Utifrån att psykologer angav att de möter våld i nära relationer i sina verksamheter i liknande utsträckning som socionomerna borde de också möjligtvis undersöka/utreda utsatthet och förövarskap i liknande utsträckning. Dock behöver det tas hänsyn till att socionomer eventuellt arbetar mer direkt med våld i nära relationer i större utsträckning än psykologer, vilket skulle kunna förklara denna skillnad. Vidare angav de yrkesverksamma att de i större utsträckning aktivt undersöker/utredde utsatthet än förövarskap. Då Socialdepartementet (2016) framhåller att våldsutövande och förövarskap skulle kunna upptäckas inom till exempel vården är detta något som verksamheter potentiellt bör arbeta vidare med. Utifrån Lundberg och Bergmarks (2021) studie, som menar att utbildning, administrativa rutiner och självupplevd kompetens ökar tendensen att fråga om våldutsatthet, är det viktigt att arbeta vidare med riktlinjer som stöttar de yrkesverksamma att aktivt undersöka/utreda våld i nära relationer.

Metoddiskussion

För att undersöka frågeställningarna sattes egenkonstruerade skalor ihop som ämnade undersöka den självskattade kunskapen och kompetensen utifrån olika aspekter, då det inte fanns någon etablerad skala som berör samtliga områden som studien avsåg att undersöka. De egenkonstruerade skalornas Cronbach's alpha varierade mellan $\alpha = 0.70$ och 0.97 (se tabell 1), vilket är att betrakta som hög intern reliabilitet på samtliga skalor. Skalan för Kunskap och kompetens (totalt) vars $\alpha=0.97$ kan dock anses vara något hög. Detta kan förklaras av att skalan består av många items vilket höjer alpha-värdet. Skalan innefattar dessutom flera matrisfrågor vilket innebär att flertalet av frågorna liknar varandra och endast en mindre aspekt skiljer dem åt (se bilaga 1). Dessutom kan det finnas en tendens att skatta lika på samtliga delfrågor i samma matris, exempelvis 5:or på alla. Utifrån att skalans reliabilitet är hög hade vissa frågor potentiellt kunnat tas bort. Alla frågor i enkäten bedömdes dock som relevanta då de trots allt efterfrågade kunskap om olika aspekter av fenomenet. Beräkningar i SPSS rörande skalan Kunskap och kompetens (totalt) visade även att Cronbach's alpha-värdet inte hade sänkts om något item hade tagits bort. Detta resulterade i att skalan inte reviderades och alla items behölls. Beräkningar i SPSS rörande de andra skalorna visade att samtliga items bidrog utifrån att värdet på Cronbach's alpha hade sänkts genom att radera något item, alternativt varit detsamma. Om tid och resurser hade funnits hade det varit eftersträvansvärt att genomföra en pilotstudie för att testa och verifiera skalornas reliabilitet, men dessvärre fanns inte denna möjlighet. På skalan Psykologiskt våld

identifierades en outlier. De statistiska analyserna genomfördes både med och utan outliern för att undersöka eventuell skillnad i resultatet. Det visade sig att både signifikansnivån och effektstorleken ändrades, dock var resultatet ändå signifikant. Utifrån detta valde vi att ta bort outliern då den ansågs ha stort inflytande och då resultatet blev mer representativt utan den. De värden som presenteras i relation till skalan Psykologiskt våld är därmed beräknade utan outliern.

Utifrån de 137 yrkesverksamma som besvarade enkäten var det endast yrkesgrupperna psykologer, socionomer och sjuksköterskor som ansågs ha ett tillräckligt stort deltagarantal för att kunna analyseras och jämföras på gruppnivå. Vi valde att inte slå samman övriga yrkesgrupper till en fjärde jämförelsegrupp då utbildning och arbetsuppgifter skiljer sig mycket mellan exempelvis en polis och en skötare. Det hade självfallet varit intressant att kunna inkludera de övriga yrkesgrupperna i jämförelsen, men detta bedömdes inte kunna generera valida resultat, varför endast tre yrkesgrupper jämfördes med varandra. I de övergripande analyserna som avsåg att undersöka yrkesverksamma i stort inkluderades även övriga yrkesgrupper. Detta gjordes utifrån att det övergripande syftet var att undersöka samtliga yrkesverksamma som arbetar med våld i nära relationer för att få en så bred och generaliserbar bild som möjligt. Spridningen i urvalet avseende exempelvis utbildning och arbetsuppgifter bidrar till en bred beskrivning av hur yrkesverksamma i stort ser på sin kunskap och kompetens rörande våld i nära relationer. Det sker dock på bekostnad av djupare och mer specifik kunskap, vilket de mer ingående jämförelseanalyserna utifrån yrkesgrupp ämnade att generera.

För att förhindra bortfall gjordes samtliga frågor i enkäten obligatoriska och svarsalternativet Vet ej/vill inte uppge lades till för att även deltagare som inte kunde/ville svara på specifika frågor skulle fortsätta. De deltagare som uppgav Vet ej/vill inte uppge kategoriserades sedan som *missing* på den specifika frågan i de statistiska analyserna. Att dessa värden togs bort från analyserna påverkade följaktligen medelvärdet. Det finns en risk att deltagarna upplevde vissa frågor som svåra att värdera sin kunskap och kompetens utifrån, men då deltagarna faktiskt inte skattade sin kunskap/kompetens exkluderades de från analysen.

I studien har begreppen *kunskap* och *kompetens* slagits ihop på samtliga frågeställningar, i syfte att fånga en bred bild av de yrkesverksammans självupplevda kunnande om våld i nära relationer. Vidare ansågs begreppen vara svåra att operationalisera separat då kunskap exempelvis kan generera kompetens och vice versa. Enligt Nationalencyklopedin definieras *kunskap* som “fakta, förståelse och färdigheter tillägnade genom studier eller erfarenhet” (NE, u.å. -b) och

kompetens som “utbildning eller erfarenhet, som krävs för viss tjänst eller befattning” (NE, u.å. - a). De två begreppen är närliggande men fångar upp något olika nyanser, där kunskap kan anses beröra ämnet våld i nära relationer mer generellt och kompetens snarare berör kunnande om våld i nära relationer utifrån den specifika befattningen. Då båda begreppen innefattar både utbildning och erfarenhet ansågs det nödvändigt att använda dem tillsammans för att fånga upp det fenomen som studien avsåg mäta.

De som ingick i gruppen *yrkesverksamma* var personer över 18 år som inom ramen för sin yrkesroll behandlar, stödjer eller utreder (eller liknande) personer som kan ha varit utsatta eller utsatt andra för våld i nära relationer. Denna definition var medvetet väldigt bred då vi ämnade distribuera enkäten till flera olika yrkesgrupper som arbetar med våld i nära relationer på något sätt. Detta för att nå ut även till de yrkesverksamma som i sitt dagliga arbete inte nödvändigtvis arbetar direkt med våld i nära relationer, men som kan stöta på det på olika sätt ändå. Deltagarna fick dock sedan ange sin yrkesroll för att möjliggöra analyser utifrån yrkesgrupp.

Det finns vissa svårigheter med att operationalisera fenomenet *våld i nära relationer*, utifrån att det är ett mångfacetterat begrepp som innefattar flera olika dimensioner. I den aktuella studien har våld i nära relationer definierats utifrån den svenska kontexten och lagstiftningen, samt avgränsats till heterosexuella parrelationer. Det är dock ett begrepp som är känsligt för kulturella och juridiska skillnader. Vad som räknas som våld och vad som anses olagligt kan variera kraftigt världen över. Detta gör att det kan finnas begränsningar i vilken internationell forskning som är applicerbar inom den svenska kontexten. I denna studie har vi utgått från definitioner från WHO (2022a) och Socialstyrelsen (2022). Ytterligare ett försök att operationalisera våld i nära relationer utifrån psykologiskt och fysiskt våld gjordes genom att beskriva brottsrubriceringar som olika våldsamma beteenden kan lagföras som. Exempelvis användes brottsrubriceringar som misshandel, grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, hot och trakasserier. Med detta finns dock svårigheter, i synnerhet med att operationalisera det psykologiska våldet med hjälp av brottsrubriceringar, då det i skrivande stund inte finns något samlat brott i Sverige för psykologiskt våld. Detta gör att brottsrubriceringarna som valts bör ses som exempel på hur våld i nära relationer kan operationaliseras inom den svenska juridiska kontexten.

Etikdiskussion

Studien bedömdes utifrån 3–4 §§ Lag om etikprövning av forskning som avser människor (SFS 2003:460) inte behöva genomgå en etikprövning. Metoden syftade inte till att påverka

deltagarna fysiskt eller psykiskt och ingen uppenbar risk för skada ansågs föreligga. Studien inhämtade inte heller några känsliga personuppgifter eller personuppgifter om lagöverträdelser. Dessa etiska överväganden gjordes även i konsultation med handledare och kursansvarig vid Lunds universitet. Deltagandet i enkäten kan ha framkallat tankar och känslor kring det egna yrkesutövandet och potentiella kunskapsluckor. Denna eventuella följd bedömdes dock övervägas av nyttan i det studien ämnat att undersöka.

Makroetik handlar om hur den kunskap som studier genererar kan komma att cirkulera och påverka kulturen, människorna och samhället (Brinkmann & Kvale, 2005). Detta är av relevans att beakta då studier som identifierar eventuella kunskapsluckor riskerar att skapa en misstro gentemot gruppen som studeras, i detta fall yrkesgrupper som arbetar med våld i nära relationer. Påvisade skillnader mellan yrkesgrupper kan dessutom resultera i en varierande tilltro till de olika yrkesgrupperna. Vi anser det vara av betydande vikt att upptäcka dessa kunskapsluckor för att sedan kunna fylla dem. Då våld i nära relationer är ett omfattande samhällsproblem krävs ständig uppdatering av kunskapsläget, något deltagarna i studien själva efterfrågat i sina kvalitativa svar.

Styrkor och svagheter

Enkäten som ligger till grund för den aktuella studien har distribuerats till deltagare från flera olika yrkesgrupper, verksamheter och regioner i Sverige. Urvalet ger dessutom ett brett spann av åldrar och antal år av yrkeserfarenhet. Detta kan ses som fördelaktigt då resultaten troligtvis inte är begränsade till en specifik miljö, verksamhet eller grupp deltagare, vilket är bra för generaliserbarheten av resultaten. Då ett bekvämlighetsurval har gjorts finns det dock risk för olika typer av selektionsbias, vilket kan påverka den interna validiteten. Det är troligt att vissa är mer benägna att besvara en enkät om våld i nära relationer än andra. Det är därför möjligt att de som besvarat enkäten har ett personligt intresse för ämnet och därför inte speglar yrkesverksamma i allmänhet, vilket följaktligen påverkar generaliserbarheten.

Urvalet bestod nästan uteslutande av kvinnliga deltagare, vilket gör det svårt att uttala sig om manliga yrkesverksammas syn på sin kunskap och kompetens rörande våld i nära relationer, samt eventuella könsskillnader bland yrkesverksamma. Resultaten blir därmed i första hand generaliserbara till kvinnliga yrkesverksamma. Det är intressant att notera att endast 5 av 137 deltagare var män och vad detta beror på går bara att spekulera kring. Det kan finnas en risk att intresset för ämnet är generellt lägre bland män, möjligen då det finns ett narrativ gällande våld i nära relationer där män tenderar att ses som förövare och kvinnor som utsatta. Exempelvis finns

statistik från Brå (2021c; 2021d) som visar att män både misstänks och lagförs för majoriteten av alla våldsbrott i Sverige (Brå, 2021c; Brå, 2021d). Det har även visats att manliga förövare anses vara farligare än kvinnliga, att mäns beteende är mer sannolikt att betraktas som brottsligt, samt att kvinnor tenderar att ses som mer utsatta än män (Allen & Bradley, 2018; Dennison & Thompson, 2011; Hammock et al., 2017; Sylaska & Walters, 2014). Vidare presenterade Carlsson (2020) att kritik har riktats mot att begreppet *mäns våld mot kvinnor* har använts istället för *våld i nära relationer*. I skapandet av enkäten har det därmed varit av vikt att frågorna utformats på så sätt att både män och kvinnor kan vara utsatta respektive förövare. Detta i ett försök att frångå det narrativ som finns för att vara mer inkluderande och spegla den bakgrund som säger att både män och kvinnor utsätts för och utsätter andra för våld i nära relationer (se exempelvis Brå, 2014). Vidare kan den låga andelen manliga respondenter eventuellt förklaras av att flertalet av de yrkesgrupper som berördes i studien är kvinnodominerade.

Det totala deltagarantalet ($N=137$) var förhållandevis stort, vilket höjer den externa validiteten. Dock var yrkesgrupperna som användes för jämförelseanalyserna mindre till antalet. Bortsett från sjuksköterskegruppen hade fler deltagare i samtliga yrkesgrupper behövts för mer säkra resultat. Grupper med fler än 20 deltagare bedömdes som godtagbara för analys, medan yrkesgrupper med färre deltagare exkluderades. Detta ledde till att sjuksköterskegruppen ($N=67$), psykologgruppen ($N=23$) och socionomgruppen ($N=24$) användes för jämförelseanalyser. Sjuksköterskegruppen skilde sig dock i deltagarantal från både psykologgruppen och socionomgruppen. Att deltagarantalet i olika jämförelsegrupper är ojämnt fördelat kan påverka resultatet då skillnaderna i medelvärden eventuellt kan bli missvisande. Med detta som bakgrund bör jämförelserna tolkas med viss försiktighet.

Eventuella interaktioner rörande resultaten för gruppen yrkesverksamma är att beakta då skillnader mellan yrkesgrupper exempelvis har påvisats avseende skattad utbildning och praktiskt arbete. Det är därmed troligt att alla resultat inte kan generaliseras till samtliga yrkesverksamma. Även skillnader inom de olika yrkesgrupperna kan påverka generaliserbarheten. Rimligtvis finns det skillnader, exempelvis rörande utbildning om våld i nära relationer, även inom de olika yrkesgrupperna. Detta kan eventuellt bero på var och när den yrkesverksamma utbildades, vilket kan ha en inverkan på den självskattade kunskapen och kompetensen.

Vidare är det en styrka att de frågeställningar som använts för att undersöka studiens syfte är breda och fångar in mycket av det som kan ingå i fenomenet våld i nära relationer. De

yrkesverksamma har fått skatta sin kunskap och kompetens rörande våld i nära relationer i stort, men även mer specifikt om bland annat psykologiskt våld, fysiskt våld, offer, förövare, manligt och kvinnligt. En begränsning är dock att endast kunskap och kompetens om våld i heterosexuella parrelationer har efterfrågats och därmed har endast vissa aspekter av fenomenet våld i nära relationer undersökts. En annan styrka är att det finns begränsad forskning sedan tidigare om yrkesverksammas syn på sin kunskap och kompetens rörande våld i nära relationer i en svensk kontext. Detta innebär att studien fyller en viktig funktion i att belysa hur de yrkesverksamma ser på sin kunskap och kompetens. Exempelvis WHO (2012) konstaterar att våld i nära relationer är ett utbredd och globalt problem som förekommer i alla kontexter. Detta innebär att det är av största vikt att undersöka kunskapsläget bland de yrkesverksamma som möter både utsatta och förövare för att sedan kunna komplettera med den kunskap som de upplever saknas.

Uppsatsens syfte har inte varit att göra en kvalitativ analys av den information som inkommit via fritextsvar, utan endast att sammanställa den. Det bör dock beaktas att det även vid sammanställning av kvalitativa data alltid förekommer en viss grad av subjektivitet och tolkning. En styrka med att kombinera en kvantitativ ansats med kvalitativa inslag är att studien genererar både bred och fördjupad kunskap. Med det sagt bör den kvalitativa datan som rapporterats endast ses som illustrativa exempel, snarare än generaliserbar information.

En annan styrka är att självskattning är en bra metod för att besvara frågeställningarna. Viktigt att poängtera är att studien syftade till att undersöka de yrkesverksammas subjektiva syn på den egna kunskapen och kompetensen, inte att objektivt mäta hur mycket kunskap och kompetens de faktiskt besitter. Nackdelar med självskattning är dock att det subjektiva kan bli godtyckligt, exempelvis då deltagarna får skatta sin kunskap och kompetens mellan *Inte alls trygg* och *Mycket trygg* kan det vara så att olika deltagare värderar svaren olika och att *Mycket trygg* blir relativt. En annan risk med självskattning är att deltagarna kan vara benägna att skatta på ett visst sätt, exempelvis förskönande eller överdrivet kritiskt.

Framtida forskning

I denna studie har endast heterosexuella parrelationer berörts och en avgränsning gjordes där endast två våldstyper inkluderades; fysiskt och psykologiskt våld. Framtida forskning bör därmed undersöka yrkesverksammas självskattade kunskap och kompetens rörande våld i andra typer av nära relationer, exempelvis HBTQ+-relationer, föräldra-barnrelationer och syskonrelationer. Även hedersrelaterat våld mer specifikt är ett område som bör studeras vidare.

Dessutom bör kunskap och kompetens om andra våldstyper undersökas, däribland sexuellt våld, bevittnat våld, ekonomiskt våld, materiellt våld och försummelse. Det kan även vara eftersträvansvärt att studera om kunskapen och kompetensen om våld ser annorlunda ut gällande grupper som också är utsatta på annat sätt, till exempel genom särskilt utsatta livsvillkor. Exempelvis kan fenomenet studeras utifrån faktorer som ålder, funktionsnedsättning, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, kultur, religion eller annan trosuppfattning.

Det är önskvärt för framtida studier att undersöka ett större antal deltagare, dels för att få högre statistisk power och kunna dra säkrare slutsatser, dels för att kunna jämföra fler yrkesgrupper med varandra. Det är även av intresse att undersöka skillnader i självskattad kunskap och kompetens inom de olika yrkesgrupperna då denna förmodligen varierar utifrån vilken verksamhet den yrkesverksamma arbetar inom. Det är troligt att den självskattade kunskapen och kompetensen ser annorlunda ut inom exempelvis specialistpsykiatri, socialtjänsten, skolväsendet, polisen och primärvården. I den aktuella studien gick det inte att göra jämförelser utifrån kön på respondenterna, vilket hade varit önskvärt att undersöka och detta kan med fördel studeras framöver.

Vidare kan forskningsfältet även gynnas av att kompletteras med studier av annan metod, såsom kvalitativa studier. Detta för att nyansera bilden av och få mer djupgående information om yrkesverksammas syn på sin kunskap och kompetens, samt för att få en bild av hur de upplever sitt arbete med våld i nära relationer. Även experimentella designar är av stort intresse, där deltagarna exempelvis kan få ta del av en utbildande intervention som utvärderas utifrån för- och eftermätningar, i syfte att på sikt utveckla metoder för att öka kunskapen och kompetensen i de relevanta verksamheterna. Det skulle även kunna användas för att utveckla mer lättillgängliga, aktuella och verksamhetsanpassade riktlinjer.

Slutsatser

Den aktuella studien visar att socionomer är den yrkesgrupp som anser sig ha mest kunskap och kompetens om våld i nära relationer, både generellt och gällande de specifika områdena fysiskt våld/psykologiskt våld och utsatthet/förövareskap (generellt och utifrån kön). Socionomerna anser sig också ha fått mest utbildning i ämnet, samtidigt som nästan samtliga av de yrkesverksamma önskar mer utbildning rörande våld i nära relationer. Vidare anser sig de yrkesverksamma ha mer kunskap och kompetens om fysiskt våld än psykologiskt våld. Det psykologiska våldet anses även

vara svårare att arbeta med. De uppger vidare att de har mer kunskap och kompetens, samt har fått mer utbildning om utsatthet än förövarskap. Kunskapen och kompetensen skattas högre för kvinnlig utsatthet än manlig utsatthet och högre för manligt förövarskap än kvinnligt förövarskap. Sammantaget är det av stor vikt att fortsätta undersöka yrkesverksammas kunskap och kompetens rörande samtliga aspekter av våld i nära relationer för att kunna identifiera kunskapsluckor och sedan fylla dessa med information. Detta för att människor som är utsatta eller utsätter andra ska få ett lämpligt bemötande och rätt hjälp, samt för att yrkesverksamma personer ska känna sig trygga i sitt yrkesutövande och kunna erbjuda bra och säkra behandlingar, insatser och utredningar.

Referenser

- Allen, E. & Bradley, M. S. (2018). Perceptions of Harm, Criminality, and Law Enforcement Response: Comparing Violence by Men Against Women and Violence by Women Against Men. *Victims and Offenders*, 13(3), 373-389–389.
<https://doi.org/10.1080/15564886.2017.1340383>
- Arnocky, S., & Vaillancourt, T. (2014). Sex Differences in Response to Victimization by an Intimate Partner: More Stigmatization and Less Help-Seeking among Males. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 23(7), 705–724.
<https://doi.org/10.1080/10926771.2014.933465>
- Beauchamp, T. L., & Childress, J. F. (2019). *Principles of biomedical ethics* (8. uppl.). Oxford University Press.
- Brinkmann, S., & Kvale, S. (2005). Confronting the ethics of qualitative research. *Journal of Constructivist Psychology*, 18(2), 157-181.
- Brottsförebyggande rådet, Brå. (2002). *Våld mot kvinnor i nära relationer*. (Rapport 2002:14).
https://bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f1800018124/1371914731350/2002_14_vald_mot_kvinnor_i_nara_relationer.pdf
- Brottsförebyggande rådet, Brå. (2006). *Konsten att läsa statistik om brottslighet*. (Rapport 2006:1).
https://bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f1800011221/1567514350528/2006_konsten_lasa_statistik.pdf
- Brottsförebyggande rådet, Brå. (2007). *Utvecklingen av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer*. (Rapport 2007:6).
https://bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f180009403/2007_6_utvecklingen_do_dligt_vald_mot_kvinnor.pdf
- Brottsförebyggande rådet, Brå. (2012). *Brottsutvecklingen i Sverige 2008–2011*. (Rapport 2012:13).
https://bra.se/download/18.22a7170813a0d141d2180007794/2012_13_Brottsutvecklingen_i_Sverige_2008_2011.pdf
- Brottsförebyggande rådet, Brå. (2014). *Brott i nära relationer: En nationell kartläggning* (Rapport, 2014:08).
https://bra.se/download/18.9eaaede145606cc8651ff/1399015861526/2014_8_Brott_i_nara_relationer.pdf

- Brottsförebyggande rådet, Brå. (2020). *Nationella trygghetsundersökningen: uppföljningsintervjuer 2020*. (NTU kortanalys, 3/2021). https://bra.se/download/18.79079f9d17cc01fce501e42/1639058632036/2021_Nationella_trygghetsundersokningen_uppfoljningsintervjuer_2020.pdf
- Brottsförebyggande rådet, Brå. (2021a) *2021 Anmälda brott: slutgiltig statistik*. (Bra, 1026). https://bra.se/download/18.146acb6517fd55784016f2/1653313416347/Statistikrapport_anmalda_2021.pdf
- Brottsförebyggande rådet, Brå. (2021b) *2021 Konstaterade fall av dödligt våld: En granskning av anmält dödligt våld 2021*. (Bra, 1027). https://bra.se/download/18.146acb6517fd5578401854/1653313576727/Statistikrapport_Dodligtvald_2021.pdf
- Brottsförebyggande rådet, Brå. (2021c). *2021 Misstänkta personer: slutlig statistik*. (Bra, 1029). https://bra.se/download/18.146acb6517fd5578401275a/1653314187459/Statistikrapport_misstankta_2021.pdf
- Brottsförebyggande rådet, Brå. (2021d). *2021 Personer lagförda för brott: slutgiltig statistik*. (Bra, 1053). https://bra.se/download/18.146acb6517fd55784014bcd/1653981022246/Statistikrapport_lagforda_2021.pdf
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2022). *Hot och trakasserier*. <https://bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/hot-och-trakasserier.html>
- Carlsson, N. (2020). Lärosätenas utbildningsbehov i frågor om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. (Slutrapport). Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete.
- Conroy, N. E., Crowley, C. G., & DeSanto, D. L. (2022). Assessing the State of Empirical Research on Johnson's Typology of Violence: A Systematic Review. *Journal of Family Violence*, 1–23. <https://doi.org/10.1007/s10896-022-00416-3>
- Davies, K., Block, C. R., & Campbell, J. (2007). Seeking Help from the Police: Battered Women's Decisions and Experiences. *Criminal Justice Studies: A Critical Journal of Crime, Law and Society*, 20(1), 15–42.
- Dennison, S. M., & Thompson, C. M. (2011). Intimate partner violence: The effect of gender and contextual factors on community perceptions of harm, and suggested victim and criminal justice responses. *Violence and Victims*, 26(3), 347–363.

- Diskrimineringsombudsmannen, DO. (2023). *Trakasserier och sexuella trakasserier*.
<https://www.do.se/diskriminering/olika-former-av-diskriminering/sexuella-trakasserier-och-trakasserier#h-Vadartrakasserier>
- Dobash, R. P., & Dobash, R. E. (2004). Women's Violence to Men in Intimate Relationships: Working on a Puzzle. *British Journal of Criminology*, 44(3), 324–349.
- Dutton, D. G., & Nicholls, T. L. (2005). The gender paradigm in domestic violence research and theory: Part 1—The conflict of theory and data. *Aggression and Violent Behavior*, 10(6), 680–714. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2005.02.001>
- Dye, H. L. (2020). Is Emotional Abuse As Harmful as Physical and/or Sexual Abuse? *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 13(4), 399–407. <https://doi.org/10.1007/s40653-019-00292-y>
- Enander, V. & Holmberg, C. (Red.) (2011). *Hur går hon?: om att stödja misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. (1. uppl.). Studentlitteratur.
- Europarådet (2011) *Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet*. (Europarådets fördragsserie – nr 210).
<https://rm.coe.int/1680462544>
- Felson, R. B., Messner, S. F., Hoskin, A. W. & Deane, G. (2002). Reasons for Reporting and not Reporting Domestic Violence to the Police. *Criminology*, 40(3), 617–648.
- George, M. J. (1994). Riding the donkey backwards: Men as the unacceptable victims of marital violence. *The Journal of Men's Studies*, 3(2), 137-159.
- Hammock, G. S., Richardson, D. S., Lamm, K. B., Taylor, E., & Verlaque, L. (2017). The Effect of Gender of Perpetrator and Victim on Perceptions of Psychological and Physical Intimate Partner Aggression. *Journal of Family Violence*, 32(3), 357–366.
- HSLF-FS 2022:39. *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*. Socialstyrelsen.
- Högskolan i Borås (2022). *Brottsutredning med inriktning mot våld i nära relationer*. Hämtad 23 mars, 2023, från
<https://kursinfodoc.hb.se/PdfMaker.aspx?type=kurs&code=D1PN2U&revision=3,000&language=SV>

- Jara, E., Vila, J., & Maldonado, A. (2006). Second-order conditioning of human causal learning. *Learning and Motivation*, 37(3), 230–246.
<https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1016/j.lmot.2005.12.001>
- Johnson, M. P. (2008). *A typology of domestic violence: intimate terrorism, violent resistance, and situational couple violence*. Northeastern University Press.
- Justitiedepartementet. (2022). *Straffansvar för psykiskt våld*. (Ds 2022:18).
<https://www.regeringen.se/contentassets/c0aef5057df6437c9e57e5daa1805bde/straffansvar-for-psykiskt-vald-ds-202218.pdf>
- Jämställdhetsmyndigheten. (2022). *Lärosätenas utbildningsbehov i frågor om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer*.
<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/aktuellt/publikationer/larosatenas-utbildningsbehov-i-fragor-om-mans-vald-mot-kvinnor-och-vald-i-nara-relationer/>
- Linnéuniversitetet. (2021). *2PX40U Brott i nära relationer*. Hämtad 23 mars 2023 från
<https://kursplan.lnu.se/kursplaner/kursplan-2PX40U-1.pdf>
- Lundberg, L., & Bergmark, Å. (2021). Self-perceived competence and willingness to ask about intimate partner violence among Swedish social workers. *European Journal of Social Work*, 24(2), 189–200. <https://doi.org/10.1080/13691457.2018.1540970>
- Lundgren, E., Heimer, G., Westerstrand, J. & Kalliokoski, A.-M. (2001). *Slagen dam: mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige: en omfångsundersökning*. Fritzes Offentliga Publikationer.
- Malmö universitet. (2022). *Polisiärt arbete II*. Hämtad 23 mars 2023 från
<https://utbildningsinfo.mau.se/kurs/po131a/kursplan/20232>
- Nationalencyklopedin, NE. (u.å. -a) *Kompetens*. Hämtad 18 april 2023 från
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/kompetens>
- Nationalencyklopedin, NE. (u.å. -b) *Kunskap*. Hämtad 18 april 2023 från
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/kunskap>
- Nationalencyklopedin, NE. (u.å. -c) *Olaga hot*. Hämtad 16 februari 2023 från
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/olaga-hot>

- Nationellt Centrum för Kvinnofrid, NCK. (2014). *Våld och hälsa: En befolkningsundersökning om kvinnor och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa*. (NCK-rapport, 2014:1). <https://kunskapsbanken.nck.uu.se/nckkb/nck/publik/fil/visa/487/nck-rapport-vald-och-halsa-2014-1.pdf>
- Nationellt Centrum för Kvinnofrid, NCK. (2022). *Psykisk misshandel kan bli eget brott*. <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/om-kunskapsbanken/kunskapsbankens-nyhetsarkiv/nyhetsvisningssida/?tarContentId=1022536>
- Nationellt Centrum för Kvinnofrid, NCK. (2023). *Våld i nära relationer*. <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/vald-i-nara-relationer/>
- Pallant, J. (2020). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using IBM SPSS*. (7th ed.). Open university press.
- Polismyndigheten. (2022). *Utbildningsplan för Polisprogrammet*. Hämtad 23 mars 2023 från <https://mau.app.box.com/s/6zha9fosgi7go3wcu1r199y1oqq6c3dy>
- Russell, B., Kraus, S. W., Chapleau, K. M., & Oswald, D. (2019). Perceptions of Blame in Intimate Partner Violence: The Role of the Perpetrator's Ability to Arouse Fear of Injury in the Victim. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(5), 1089–1097. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1177/0886260516646999>
- SFS 1984:387. *Polislag*. Justitiedepartementet L4.
- SFS 1993:100. *Högskoleförordningen*. Utbildningsdepartementet.
- SFS 2003:460. *Lag om etikprövning av forskning som avser människor*. Utbildningsdepartementet.
- SFS 2014:1105. *Förordning om utbildning till polisman*. Justitiedepartementet.
- Sikström, S., Dahl, M., Lettmann, H., Alexandersson, A., Schworer, E., Stille, L., Kjell, O., Innes-Ker, A., & Ngaosuvan, L. (2021). What you say and what I hear- Investigating differences in the perception of the severity of psychological and physical violence in intimate partner relationships. *PLOS ONE*, 16(8). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0255785>
- Sikström, S. & Dahl, M. (2023). How Bad is Bad? Perceptual differences in the communication of severity in intimate partner violence. *Humanities & Social Sciences Communications*, 10(1), 1-13. <https://doi.org/10.1057/s41599-023-01578-1>

- Socialdepartementet. (2015). *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck*. (Statens offentliga utredningar, 2015:55). https://www.regeringen.se/contentassets/738becd6961e4a3d8d986c00b8c8bc9e/nationell-strategi-mot-mans-vald-mot-kvinnor-och-hedersrelaterat-vald-och-fortryck-sou_2015_55.pdf
- Socialdepartementet. (2016). *Makt, mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid*. (Regeringens skrivelse 2016/17:10). https://www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/jamstallldhet/makt-mal-och-myndighet---feministisk-politik-for-ett-jamstallt-samhalle-skr.-2016_17-10.pdf
- Socialstyrelsen. (2006). *Kostnader för våld mot kvinnor: En samhällsekonomisk analys*. https://kunskapsbanken.nck.uu.se/nckkb/nck/publik/fil/visa/711/2006-131-34_rev.pdf
- Socialstyrelsen. (2016). *Våld: Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2016-6-37.pdf>
- Socialstyrelsen. (2022). *Våld i nära relationer*. <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/vald-och-brott/vald-i-nara-relationer/>
- Strathearn, L., Giannotti, M., Mills, R., Kisely, S., Najman, J., & Abajobir, A. (2020). Long-term cognitive, psychological, and health outcomes associated with child abuse and neglect. *Pediatrics*, 146(4). <https://doi.org/10.1542/peds.2020-0438>
- Straus, M. A., Hamby, S. L., Boney-McCoy, S., & Sugarman, D. B. (1996). The revised conflict tactics scales (CTS2) development and preliminary psychometric data. *Journal of Family Issues*, 17(3), 283-316–316. <https://doi.org/10.1177/019251396017003001>
- Sveriges Kommuner och Regioner, SKR. (2021a). *Att lämna relationen kan vara svårt – och farligt*. <https://skr.se/skr/arbetsgivarekollektivavtal/arbetsmiljo/valdinararelationstodfordigs-omchef/vadarvaldinararelationer/attlamnarelationenkanvarasvartochfarligt.35436.html>

- Sveriges Kommuner och Regioner, SKR. (2021b). *Våldets konsekvenser*. <https://skr.se/skr/arbetsgivarekollektivavtal/arbetsmiljo/valdinararelationstodfordigsomchef/valdetskonsekvenser.35404.html>
- Swan, S. C. & Snow, D. L. (2002). A typology of women's use of violence in intimate relationships. *Violence Against Woman*, 8(3), 286-319–319. <https://doi.org/10.1177/107780120200800302>
- Sylaska, K. M., & Walters, A. S. (2014). Testing the extent of the gender trap: College students' perceptions of and reactions to intimate partner violence. *Sex Roles: A Journal of Research*, 70(3–4), 134–145. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1007/s11199-014-0344-1>
- Södertörns högskola Stockholm. (2022). *Polisiärt arbete 1–4 (Funktionsinriktad utbildning)*, 48 veckor. Hämtad 23 mars 2023 från <https://www.sh.se/rest-api/cpl/syllabus?code=PA0100&period=20231&lang=sv>
- Umeå universitet. (2022). *Fördjupad brottsutredning med inriktning mot våld i nära relation och utredning av onaturliga dödsfall*. Hämtad 23 mars 2023 från <https://www.umu.se/utbildning/kursplan/2po016/>
- Universitetskanslersämbetet, UKÄ. (2015). *Hur mänskliga rättigheter, mäns våld mot kvinnor och våld mot barn beaktas i högre utbildning*. (Rapport 2015:25). <https://gamla.uka.se/download/18.12f25798156a345894e4cb3/1487841874281/rapport-2015-12-01-manskliga-rattigheter.pdf>
- Walby, S & Myhill, A. (2001). New survey methodologies in researching violence against women. *British Journal of Criminology*, 41, 502–522.
- World Health Organization, WHO. (2012). *Understanding and addressing violence against women*. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77432/WHO_RHR_12.36_eng.pdf;jsessionid=8FCB24469970C8EE5960DC4B0B23F25D?sequence=1
- World Health Organization, WHO. (2022a). *Violence info: Intimate partner violence*. <https://apps.who.int/violence-info/intimate-partner-violence/>
- World Health Organization, WHO. (2022b, December 21). *Addressing violence against women in pre-service health training: integrating content from the Caring for women subjected to violence curriculum*. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240064638>

Bilaga 1

Kartläggning våld i nära relationer

Start of Block: Block 1 - Introduktion och samtycke

Q1 Välkommen till studien!

Denna studie genomförs inom ramarna för en psykologexamensuppsats och utförs av två psykologstudenter vid Institutionen för psykologi, Lunds universitet. Studien ämnar kartlägga hur yrkesverksamma personer ser på sina kunskaper och sin kompetens rörande arbete med våld i nära relationer. Studien tar ca 10-15 minuter att genomföra.

För att kunna delta i studien behöver du vara 18 år eller äldre. Du behöver inom ramen för ditt yrkesutövande behandla/stödja/utreda (eller liknande) personer som potentiellt kan ha varit utsatta för eller utsatt andra för våld i nära relationer.

Du som deltar i studien har när som helst möjlighet att avbryta deltagandet genom att stänga ner enkäten, utan att uppge något skäl till detta. Detta gäller fram tills att enkäten har besvarats och skickats in. Deltagandet sker frivilligt och anonymt. Dina svar kommer enbart att hanteras av de som arbetar med studien. Resultaten presenteras på gruppnivå så att inga specifika svar kan kopplas till en enskild person.

Vid frågor om enkäten, vänligen kontakta psykologstudenter Izabella Winstedt (iz3457wis@student.lu.se) eller Jaquiline Milic (ja5345mils@student.lu.se). Ansvarig handledare är Mats Dahl (mats.dahl@psy.lu.se), Institutionen för psykologi, Lunds universitet.

Genom att kryssa i rutan nedanför bekräftar jag att jag förstår syftet med denna studie och att jag frivilligt väljer att delta. Jag förstår att jag när som helst kan dra tillbaka mitt deltagande, fram till dess att enkäten är besvarad och inskickad. Jag förstår att mina svar kommer att vara anonyma.

- Jag vill delta i studien
-

Q3 Du kommer nu få svara på frågor om dig själv, din yrkesroll och hur du ser på din kunskap/kompetens kring våld i nära relationer. Frågorna handlar om heterosexuella relationer och berör män och kvinnor. Nedan följer korta beskrivningar av fysiskt och psykologiskt våld som kan underlätta för dig att tänka utifrån begreppen.

Fysiskt våld i en nära relation definieras som när en partner försöker att skada den andra genom att använda fysisk kraft, tex genom att sparka, kasta saker, strypa, knuffa eller slå.

Psykologiskt våld i en nära relation definieras som när en partner använder kommunikation (både verbal och icke-verbal) i syfte att antingen kontrollera, nedvärdera eller skada den andra emotionellt eller mentalt (t.ex. nedsättande kommentarer, förlöjliganden, hot, tvång, isolering, kontroll och trakasserier).

Notera att båda typer av våld kan förekomma samtidigt.

- Jag har förstått instruktionerna

End of Block: Block 1 - Introduktion och samtycke

Start of Block: Block 2- Demografi

Q6 Om dig

Ange din ålder:

Q7 Kön:

- Kvinna
- Man
- Annat
- Vill ej uppge

Q2 Vad har du för yrkesroll?

- Psykolog (inkl. PTP-psykolog)
- Socionom (kurator, socialsekreterare m.fl.)
- Sjuksköterska
- Polis
- Skötare
- Behandlingsassistent / Behandlingspedagog / Socialpedagog
- Läkare
- Annat, vänligen specificera i nästa fråga

Page Break

Display This Question:

Om Vad har du för yrkesroll? = Annat Har valts

Q5 Vad har du för annan yrkesroll?

Q8 Hur länge har du arbetat inom det yrke som du angav i förra frågan? (Vänligen avrunda till hela år)

End of Block: Block 2- Demografi

Start of Block: Block 3- Kunskap om våld i nära relationer och dess olika former

Q9 Kunskap om våld i nära relationer och dess olika former

I vilken utsträckning känner du dig trygg med kunskapen du har kring våld i nära relationer i stort?

	1 (Inte alls trygg)	2	3	4	5 (Mycket trygg)	Vet ej/vill inte uppge
I vilken utsträckning	•	•	•	•	•	•

Q11 Hur god anser du att din kunskap kring fysiskt våld i nära relationer är idag utifrån följande:

	1 (Inte alls god)	2	3	4	5 (Mycket god)	Vet ej/vill inte uppge
Prevalens (hur förekommande det är i samhället)	•	•	•	•	•	•
Upprepat våld (hur ofta individer utsätts upprepat i sin relation)	•	•	•	•	•	•
Olika typer av fysiska våldshandlingar	•	•	•	•	•	•
Det fysiska våldets varierande allvarlighetsgrad	•	•	•	•	•	•
Vad som motiverar en person att utöva fysiskt våld	•	•	•	•	•	•
Konsekvenser av det fysiska våldet för offer	•	•	•	•	•	•

Q45 Hur god anser du att din kunskap kring psykologiskt våld i nära relationer är idag utifrån följande:

	1 (Inte alls god)	2	3	4	5 (Mycket god)	Vet ej/vill inte uppge
Prevalens (hur förekommande det är i samhället)	•	•	•	•	•	•
Upprepat våld (hur ofta individer utsätts upprepat i sin relation)	•	•	•	•	•	•

Olika typer av psykologiska våldshandlingar	•	•	•	•	•	•
Det psykologiska våldets varierande allvarlighetsgrad	•	•	•	•	•	•
Vad som motiverar en person att utöva psykologiskt våld	•	•	•	•	•	•
Konsekvenser av det psykologiska våldet för offer	•	•	•	•	•	•

End of Block: Block 3- Kunskap om våld i nära relationer och dess olika former

Start of Block: Block 4- Kunskap om utsatthet och förövarskap utifrån kön

Q13 Kunskap om utsatthet och förövarskap utifrån kön

Hur god anser du att din kunskap kring kvinnlig utsatthet för våld i nära relationer är utifrån följande:

	1 (Inte alls god)	2	3	4	5 (Mycket god)	Vet ej/vill inte uppge
Prevalens (hur förekommande det är i samhället)	•	•	•	•	•	•
Upprepat våld (hur ofta kvinnor utsätts upprepat i sin relation)	•	•	•	•	•	•
Olika typer av våldshandlingar kvinnor utsätts för	•	•	•	•	•	•
Hur allvarligt våldet är	•	•	•	•	•	•
Konsekvenser av våldet för kvinnliga utsatta	•	•	•	•	•	•

Q46 Hur god anser du att din kunskap kring manlig utsatthet för våld i nära relationer är utifrån följande:

	1 (Inte alls god)	2	3	4	5 (Mycket god)	Vet ej/vill inte uppge
Prevalens (hur förekommande det är i samhället)	•	•	•	•	•	•
Upprepat våld (hur ofta män utsätts upprepat i sin relation)	•	•	•	•	•	•
Olika typer av våldshandlingar män utsätts för	•	•	•	•	•	•
Hur allvarligt våldet är	•	•	•	•	•	•
Konsekvenser av våldet för manliga utsatta	•	•	•	•	•	•

Q47 Hur god anser du att din kunskap kring kvinnligt förövarskap för våld i nära relationer är utifrån följande:

	1 (Inte alls god)	2	3	4	5 (Mycket god)	Vet ej/vill inte uppge
Prevalens (hur förekommande det är i samhället)	•	•	•	•	•	•
Upprepat våld (hur ofta kvinnor utsätter andra upprepat i sin relation)	•	•	•	•	•	•
Olika typer av våldshandlingar kvinnor utsätter andra för	•	•	•	•	•	•
Hur allvarligt våldet är	•	•	•	•	•	•
Konsekvenser av våldet som utförs av kvinnor	•	•	•	•	•	•

Q48 Hur god anser du att din kunskap kring manligt förövarskap för våld i nära relationer är utifrån följande:

	1 (Inte alls god)	2	3	4	5 (Mycket god)	Vet ej/vill inte uppge
Prevalens (hur förekommande det är i samhället)	•	•	•	•	•	•
Upprepat våld (hur ofta män utsätter andra upprepat i sin relation)	•	•	•	•	•	•
Olika typer av våldshandlingar män utsätter andra för	•	•	•	•	•	•
Hur allvarligt våldet är	•	•	•	•	•	•
Konsekvenser av våldet som utförs av män	•	•	•	•	•	•

End of Block: Block 4- Kunskap om utsatthet och förövarskap utifrån kön

Start of Block: Block 5- Praktiskt arbete med våld i nära relationer

Q17 Praktiskt arbete med våld i nära relationer

I vilken utsträckning undersöker/utredde du aktivt om personer du möter i din yrkesroll varit utsatta för fysiskt våld i nära relationer (ex. örfilar, knytnävsslag, sparkar, slag med tillhyggen och stryptag)?

	1 (I ingen utsträckning)	2	3	4	5 (I mycket stor utsträckning)	Vet ej/vill inte uppge
I vilken utsträckning	•	•	•	•	•	•

Q18 I vilken utsträckning undersöker/utreder du aktivt om personer du möter i din yrkesroll varit utsatta för psykologiskt våld i nära relationer (ex. nedsättande kommentarer, förlöjliganden, hot, tvång, isolering, kontroll och trakasserier)?

	1 (I ingen utsträckning)	2	3	4	5 (I mycket stor utsträckning)	Vet ej/vill inte uppge
I vilken utsträckning	•	•	•	•	•	•

Q19 I vilken utsträckning undersöker/utreder du aktivt om personer du möter i din yrkesroll har utsatt andra för fysiskt våld i nära relationer (ex. örfilar, knytnävsslag, sparkar, slag med tillhyggen och stryptag)?

	1 (I ingen utsträckning)	2	3	4	5 (I mycket stor utsträckning)	Vet ej/vill inte uppge
I vilken utsträckning	•	•	•	•	•	•

Q20 I vilken utsträckning undersöker/utreder du aktivt om personer du möter i din yrkesroll har utsatt andra för psykologiskt våld i nära relationer (ex. nedsättande kommentarer, förlöjliganden, hot, tvång, isolering, kontroll och trakasserier)?

	1 (I ingen utsträckning)	2	3	4	5 (I mycket stor utsträckning)	Vet ej/vill inte uppge
I vilken utsträckning	•	•	•	•	•	•

Q22 Hur ofta möter du i ditt yrke personer som varit utsatta för fysiskt våld i nära relationer?

	1 (Aldrig)	2	3	4	5 (Mycket ofta = 1 gång/vecka eller mer)	Vet ej/vill inte uppge
Män	•	•	•	•	•	•
Kvinnor	•	•	•	•	•	•

Q50 Hur ofta möter du i ditt yrke personer som varit utsatta för psykologiskt våld i nära relationer?

	1 (Aldrig)	2	3	4	5 (Mycket ofta = 1 gång/vecka eller mer)	Vet ej/vill inte uppge
Män	•	•	•	•	•	•
Kvinnor	•	•	•	•	•	•

Q24 Hur ofta möter du i ditt yrke personer som utsatt andra för fysiskt våld i nära relationer?

	1 (Aldrig)	2	3	4	5 (Mycket ofta = 1 gång/vecka eller mer)	Vet ej/vill inte uppge
Män	•	•	•	•	•	•
Kvinnor	•	•	•	•	•	•

Q23 Hur ofta möter du i ditt yrke personer som utsatt andra för psykologiskt våld i nära relationer?

	1 (Aldrig)	2	3	4	5 (Mycket ofta = 1 gång/vecka eller mer)	Vet ej/vill inte uppge
Män	•	•	•	•	•	•
Kvinnor	•	•	•	•	•	•

Q51 När det förekommer fysiskt våld i en nära relation, hur ofta tror du att det även förekommer psykologiskt våld?

	1 (Aldrig)	2	3	4	5 (Mycket ofta)	Vet ej/vill inte uppge
Hur ofta	•	•	•	•	•	•

Q52 När det förekommer psykologiskt våld i en nära relation, hur ofta tror du att det även förekommer det även fysiskt våld?

	1 (Aldrig)	2	3	4	5 (Mycket ofta)	Vet ej/vill inte uppge
Hur ofta	•	•	•	•	•	•

Q25 I vilken utsträckning tror du att det finns ett mörkertal rörande utsatta för våld i nära relationer bland de som aktualiseras i din verksamhet?

	1 (I ingen utsträckning)	2	3	4	5 (I mycket stor utsträckning)	Vet ej/vill inte uppge
Män	•	•	•	•	•	•
Kvinnor	•	•	•	•	•	•

Q54 I vilken utsträckning tror du att det finns ett mörkertal rörande förövare när det gäller våld i nära relationer bland de som aktualiseras i din verksamhet?

	1 (I ingen utsträckning)	2	3	4	5 (I mycket stor utsträckning)	Vet ej/vill inte uppge
Män	•	•	•	•	•	•
Kvinnor	•	•	•	•	•	•

Q27 Vilket tycker du är svårast att arbeta med?

- Fysiskt våld
- Psykologiskt våld
- Vet ej/vill inte uppge

Display This Question:

Om Vilket tycker du är svårast att arbeta med? = Vet ej/vill inte uppge Inte har valts

Q28 Skriv kort varför, vilka aspekter av arbetet med denna typ av våld du tycker är svårast att arbeta med:

Q29 Har din verksamhet standardiserade riktlinjer/handlingsplaner för hur du ska arbeta med våld i nära relationer?

- Ja
- Nej
- Vet ej/vill inte uppge

Display This Question:

Om Har din verksamhet standardiserade riktlinjer/handlingsplaner för hur du ska arbeta med våld i nära relationer? = Ja Har valts

Q30 I vilken utsträckning finner du riktlinjerna hjälpsamma?

	1 (Inte alls)	2	3	4	5 (Mycket)	Vet ej/vill inte uppge
I vilken utsträckning	•	•	•	•	•	•

Q53 På vilket sätt finner du/finns du inte dessa hjälpsamma?

Q33 Hur säker känner du dig på att göra en korrekt bedömning av allvarlighetsgrad rörande psykologiskt våld i en nära relation som en person beskriver för dig?

	1 (Inte alls säker)	2	3	4	5 (Mycket säker)	Vet ej/vill inte uppge
Hur säker	•	•	•	•	•	•

Q44 Hur säker känner du dig på att göra en korrekt bedömning av allvarlighetsgrad rörande fysiskt våld i en nära relation som en person beskriver för dig?

	1 (Inte alls säker)	2	3	4	5 (Mycket säker)	Vet ej/vill inte uppge
Hur säker	•	•	•	•	•	•

Q34 I vilken utsträckning känner du dig idag redo kunskapsmässigt för att möta personer som varit utsatta för våld i nära relationer?

	1 (Inte alls redo)	2	3	4	5 (Mycket redo)	Vet ej/vill inte uppge
I vilken utsträckning	•	•	•	•	•	•

Q35 I vilken utsträckning känner du dig idag redo kunskapsmässigt för att möta personer som utsatt andra för våld i nära relationer?

	1 (Inte alls redo)	2	3	4	5 (Mycket redo)	Vet ej/vill inte uppge
I vilken utsträckning	•	•	•	•	•	•

End of Block: Block 5- Praktiskt arbete med våld i nära relationer

Start of Block: Block 6 - Utbildning kring våld i nära relationer

Q55 **Utbildning kring våld i nära relationer**

Har du studerat på universitet/högskola?

- Ja
- Nej
- Vill inte uppge

Display This Question:

Om Utbildning kring våld i nära relationer Har du studerat på universitet/högskola? = Ja Har valts

Q56 Hur mycket utbildning kring våld i nära relationer fick du under dina studier?

	1 (Ingen alls)	2	3	4	5 (Mycket)	Vet ej/vill inte uppge	Har inte studerat på universitet
Hur mycket	•	•	•	•	•	•	•

Display This Question:

Om Utbildning kring våld i nära relationer Har du studerat på universitet/högskola? = Ja Har valts

Q57 I vilken utsträckning kände du att dina studier förberedde dig för att arbeta med personer som varit utsatta för våld i nära relationer?

	1 (Inte alls)	2	3	4	5 (Mycket)	Vet ej/vill inte uppge
Utsatta män	•	•	•	•	•	•
Utsatta kvinnor	•	•	•	•	•	•

Display This Question:

Om Utbildning kring våld i nära relationer Har du studerat på universitet/högskola? = Ja Har valts

Q39 I vilken utsträckning kände du att dina studier förberedde dig för att arbeta med personer som har utsatt andra för våld i nära relationer?

	1 (Inte alls)	2	3	4	5 (Mycket)	Vet ej/vill inte uppge
Män som utsätter andra	•	•	•	•	•	•
Kvinnor som utsätter andra	•	•	•	•	•	•

Q40 Hur mycket vidare utbildning rörande våld i nära relationer har du fått under ditt yrkesliv?

	1 (Ingen alls)	2	3	4	5 (Mycket)	Vet ej/vill inte uppge
Hur mycket	•	•	•	•	•	•

Q42 Hade du velat ha mer utbildning rörande våld i nära relationer?

- Ja
- Nej
- Vet ej/vill inte uppge

Display This Question:

Om Hade du velat ha mer utbildning rörande våld i nära relationer? = Ja Har valts

Q43 Vad saknar/hade du velat ha mer av?

End of Block: Block 6 - Utbildning kring våld i nära relationer

Start of Block: Block 7- Avslut på enkäten

Q4 Detta är slutet av enkäten. Genom att kryssa i "Ja" nedan och sedan gå till nästa sida avslutas enkäten och dina svar skickas in. Det är då inte längre möjligt att avbryta ditt deltagande. Om du vill avbryta ditt deltagande stänger du ner enkäten.

- Ja, jag vill skicka in mina svar

End of Block: Block 7- Avslut på enkäten

Bilaga 2

Items som bygger upp skalorna

- **Kunskap och kompetens (totalt)**
 - Q9, Q11, Q45, Q13, Q46, Q47, Q48, Q34, Q35, Q33, Q44
- **Fysiskt våld**
 - Q11, Q44
- **Psykologiskt våld**
 - Q45, Q33
- **Utsatthet (totalt)**
 - Q13, Q46, Q34
- **Utsatta män**
 - Q46
- **Utsatta kvinnor**
 - Q13
- **Förövarskap (totalt)**
 - Q47, Q48, Q35
- **Förövare män**
 - Q48
- **Förövare kvinnor**
 - Q47
- **Utbildning (totalt)**
 - Q56, Q57, Q39, Q40
- **Utbildning om utsatthet**
 - Q57
- **Utbildning om förövarskap**
 - Q39
- **Praktiskt arbete - förekomst (totalt)**
 - Q22, Q50, Q24, Q23
- **Praktiskt arbete - förekomst (utsatta)**
 - Q22, Q50
- **Praktiskt arbete - förekomst (förövare)**
 - Q24, Q23
- **Praktiskt arbete -undersöker/utreder (totalt)**
 - Q17, Q18, Q19, Q20
- **Praktiskt arbete -undersöker/utreder (utsatta)**
 - Q17, Q18
- **Praktiskt arbete -undersöker/utreder (förövare)**
 - Q19, Q20
- **Mörkertal (utsatta)**
 - Q25
- **Mörkertal (förövare)**
 - Q54

Bilaga 3

Mejlutskick till deltagare

Hej!

Vill du bidra till en intressant och viktig studie om våld i nära relationer? Vi söker nu dig som i din yrkesroll stödjer/utredar/behandlar personer som potentiellt kan ha varit utsatta för eller utsatt andra för våld i nära relationer.

Vi är två psykologstudenter vid Lunds Universitet som i vårt examensarbete vill undersöka hur yrkesverksamma ser på sina kunskaper och sin kompetens rörande arbete med våld i nära relationer. För att delta vänligen fyll i enkäten via länken nedan som endast tar ca 10-15 minuter att genomföra!

[TILL ENKÄTEN](#) - delta här!

För mer information, se bifogat dokument.

Tack på förhand,

Psykologstudenter Jaquiline Milic (ja5345mi-s@student.lu.se) & Izabella Winstedt (iz3457wi-s@student.lu.se)

Hej!

Vill er organisation bidra till en intressant och viktig studie om våld i nära relationer? Vi söker nu personer som i sin yrkesroll stödjer/utredar/behandlar personer som potentiellt kan ha varit utsatta för eller utsatt andra för våld i nära relationer.

Vi är två psykologstudenter vid Lunds Universitet som i vårt examensarbete vill undersöka hur yrkesverksamma ser på sina kunskaper och sin kompetens rörande arbete med våld i nära relationer. Vi hade verkligen uppskattat om ni ville skicka ut enkäten till era medarbetare. För att delta vänligen fyll i enkäten via länken nedan som endast tar ca 10-15 minuter att genomföra!

[TILL ENKÄTEN](#) - delta här!

För mer information, se bifogat dokument.

Tack på förhand,

Psykologstudenter Jaquiline Milic (ja5345mi-s@student.lu.se) & Izabella Winstedt (iz3457wi-s@student.lu.se)

Bilaga 4

Bifogat dokument:

Vill du bidra till en intressant och viktig studie om våld i nära relationer?

Denna studie genomförs via Institutionen för psykologi vid Lunds universitet. Studiens övergripande syfte är att kartlägga hur yrkesverksamma personer ser på sina kunskaper och sin kompetens rörande arbete med våld i nära relationer. Detta är av stor vikt för att människor ska få ett bra bemötande och att yrkesverksamma personer ska känna sig trygga i sin yrkesroll.

Hur går studien till?

Du kommer få svara på frågor om dig själv, din yrkesroll och hur du ser på din kunskap/kompetens kring våld i nära relationer. Frågorna handlar om heterosexuella relationer och berör män och kvinnor, fysiskt och psykologiskt våld, samt utsatthet och förövarskap.

Vi söker dig som:

Inom ramen för ditt yrkesutövande stödjer/utreder/behandlar personer som potentiellt kan ha varit utsatta för eller utsatt andra för våld i nära relationer.

Studien tar ca 15 minuter att genomföra.

VILL DU DELTA? SKANNA QR-KODEN!

LUNDS
UNIVERSITET

Kontakt
Izabella Winstedt
Iz3457wi-s@student.lu.se

Ansvarig handledare
Mats Dahl
Mats.dahl@psy.lu.se

Jaquiline Milic
Ja5345mi-s@student.lu.se